

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston suunnitelma
elintarvikevalvonnasta, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä
eläinlääkäripalvelujen järjestämisen valvonnasta vuosille 2011 – 2014, päivitys
vuodelle 2014

SISÄLLYSLUETTELO

OSA I YHTEINEN OSA	2
1 JOHDANTO	2
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SEN MUUTOKSET	2
2.1 Yleinen toimintaympäristön kuvaus	3
2.2 Valvontakohteet	3
3 STRATEGISET JA TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA VALVONNAN PAINOPISTEET	5
4 VOIMAVARAT	7
4.1 Henkilöresurssit, resurssien riittävyys, vastualueet ja työnjako AVI:ssa	7
4.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen AVI:ssa	9
5 KOULUTUSTEN JÄRJESTÄMINEN MUILLE VIRANOMAISILLE JA TOIMIJOILLE	11
6 MAKSUT	13
7 LAATU JA AUDITOINNIT	14
7.1 Laatu järjestelmät	14
7.2 Auditoinnit	15
7.2.1 Kunnallisten elintarvikevalvontayksiköiden ohjaus- ja arviointikäynnit	15
7.2.2 Viranomaisten auditointijärjestelmään liittyvät auditoinnit	18
7.2.3 AVI:n oman toiminnan auditoinnit	18
7.3 Palautteen kerääminen ja käsittely	19
7.4 Toiminnan kehittäminen ja jatkuva parantaminen	19
8 VARAUTUMINEN ERITYISTILANTEISIIN	19
9 YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ	20
10 SEURANTA JA RAPORTOINTI	22
10.1 Raportointi omasta toiminnasta	22
10.2 Alueen toiminnan onnistuminen ja analysointi	24
10.2.1 Valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arviointi	24
10.2.2 Elintarvikevalvonnan tietojen tarkastaminen ja arviointi	25
10.3 Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden ohjaus	27
10.4 Peruspalvelujen arviointi	27
OSA II ELINTARVIKEVALVONNAN OHJAUS JA TOIMEENPANO	28
11 ELINTARVIKEVALVONNAN OHJAUS	28
12 ELINTARVIKEVALVONNAN TOIMEENPANO	30
12.1 Alkoholijuomamyymälöiden valvonta	30
OSA III ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA SEKÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT	32
13 ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA	32
13.1 Eläintautivalmius	33
13.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset sekä zoonoosit	34
13.3 Terveysvalvontaohjelmat	35

13.4	<i>Muu tautiseuranta ja terveyden valvonta</i>	38
13.5	<i>Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti</i>	39
13.6	<i>Eläinten tuonti ja vienti</i>	40
14	ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA	41
14.1	<i>Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta</i>	42
14.2	<i>Ilman epäilyä tehtävä eläinsuojeluvalvonta</i>	44
14.3	<i>Epäilyyn perustuva eläinsuojeluvalvonta</i>	46
14.4	<i>Muut eläinten hyvinvointiin liittyvät valvontatehtävät</i>	47
15	ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA	48
15.1	<i>Eläinlääkäreiden valvonta</i>	48
15.2	<i>Tuotantotilojen valvonta</i>	50
16	ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUIDEN VALVONTA	51
16.1	<i>Kunnalliset eläinlääkäripalvelut</i>	51
16.2	<i>Yksityiset eläinlääkäripalvelut</i>	52
16.3	<i>Eläinlääkäriammatin harjoittamisen valvonta</i>	52
OSA IV MUU VALVONTA		53
17	ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUOTTEET	53
18	TUKIVALVONTA	53
LIITTEET:		57

OSA I YHTEINEN OSA

1 JOHDANTO

Tämä asiakirja sisältää 9.1.2014 päivitetyn, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialuetta koskevan elintarvike- ja eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin sekä kunnan eläinlääkäripalvelujen valvontasuunnitelman ajalle 2011 -2014. Se perustuu elintarvike- ja eläinlääkintähuoltolakiin. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valvonta-asetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004) ja kansalliset elintarvikevalvontaa sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat vaatimukset. Erityisesti on pyritty ottamaan huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma 2011 – 2014, päivitys vuodelle 2014, ja siihen kuuluvat valtakunnallinen elintarvikevalvontaohjelma sekä valtakunnallinen ohjelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista 2011 – 2014.

Tavoitteena on kehittää valvonnan laatua, yhdenmukaisuutta ja tehokkuutta aluehallintoviraston omassa toiminnassa.

Elintarvikelaki antaa aluehallintovirastolle suunnittelu, ohjaus- ja valvontatehtävän omalla alueellaan sekä veloitteen arvioida kuntien elintarvikevalvonnan järjestämistä sekä valvontasuunnitelmia ja tarkastaa niiden toteutumista.

Eläintautilaissa säädetään, että aluehallintovirasto ja sen alaisena läänineläinlääkäri huolehtii tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta alueellaan. Kyseisen lain

nojalla on annettu useita valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksia, joissa tätä toimeenpanoa ja valvontaa tarkennetaan erityisesti yksilöityjen, vaarallisten ja helposti leviävien eläintautien osalta.

Myös eläinsuojelulaissa annetaan aluehallintovirastolle tehtäväksi lain toimeenpanon ja sen noudattamisen valvonta, uhkasakkomenettely ja eläinsuojeluvalvojan oikeuden myöntäminen. Lisäksi aluehallintovirasto voi myöntää luvan eläintarhalle, pysyvälle eläinnäyttelylle ja eläinten käyttämiselle sirkuksessa. Eläinsuojeluun liittyy eläinkuljetusten valvonta ja lupahallinto, jotka on EU:n eläinkuljetusasetuksessa säädetty lääninhallitukselle. Uusi eläinlääkintähuoltolaki lisäsi aluehallintoviraston tehtäväksi EU-eläinsuojelutarkastukset, täydentävien ehtojen valvonnan sekä paikallisen eläinsuojeluviranomaisen pyynnöstä tehtävät vaativat eläinsuojelutarkastukset.

Lisäksi aluehallintovirastolle on säädetty muita tehtäviä laissa eläinten lääkinnästä, eläinlääkintähuoltolaissa sekä laissa eläinlääkärin ammatin harjoittamisesta.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SEN MUUTOKSET

2.1 Yleinen toimintaympäristön kuvaus

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialue käsittää viisi maakuntaa: Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Pirkanmaa.

Viraston toimialueella on voimaperäistä kotieläintuotantoa. Länsi- ja Sisä-Suomen nautatilojen määrä on TIKE:n 2011 tilaston mukaan 33 % koko maan tiloista. Sikatiloja on 44 %, lammas- ja vuohitiloja 29 % ja siipikarjatiloja 33 % koko maan tiloista. Tilaston mukaan Suomen kotieläintiloista noin kolmasosa sijaitsee tällä alueella. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto onkin kotieläintuotannon suhteen valtakunnan suurin. Vuoden 2012 TIKE:n tilaston mukaan alueella on 313.000 nautaa (34,3 %), 1.290.000 sikaa (40,7 %), 10.760.000 kanaa ja broileria (37,0 %) ja 134.900 lammasta tai vuolta (27,3 %). Tuotannon painopiste on Etelä-Pohjanmaan maakunnassa, seuraavana tulevat Pohjanmaa ja Pirkanmaa lähes samankokoisina tuotannoltaan. Keski-Suomen kotieläintuotanto on näitä vähäisempi ja Keski-Pohjanmaa on tässä vertailussa pienin. Aluehallintoviraston toimialueella, lähinnä Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien alueella, sijaitsee yli 90 % Suomen noin tuhannesta turkiseläintilasta. Koko Suomessa kasvatettiin vuonna 2012 1,8 miljoonaa minkkiä, 1,6 miljoonaa sinikettua, 105.000 hopeakettua ja 128.000 suomensupia.

Aluehallintoviraston toimialueella on valtakunnallisesti erittäin merkittävää elintarviketuotantoa. Aluehallintoviraston alueella on lähes neljännes koko maan elintarvikehuoneistoista ja yli kolmasosa koko maan elintarvikkeiden

alkutuotantopaikoista (eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotanto sekä kasvintuotanto).

Aluehallintoviraston toimialueella on vuoden 2014 alussa 84 kuntaa ja 16 kunnallista valvontayksikköä sekä neljä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta (ELY- keskusta).

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella on viime vuosina suunniteltu ja perustettu ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita niin, että yhteistoiminta-alueiden edellyttämät, resursseiltaan vähintään 10 henkilötyövuoden kokoiset yksiköt ovat järjestyneet koko alueelle.

Aluehallintovirasto seuraa yhteistoiminta-alueiden toimeenpanoa ja ohjaa tarvittaessa kuntia sekä osallistuu ministeriöiden edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.2 Valvontakohteet

Aluehallintoviraston toimialueella on v. 2014 vuoden alussa 84 kuntaa ja 16 kunnallista valvontayksikköä (ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita), jotka vastaavat joko yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa paikallisesta elintarvikevalvonnasta ja eläinlääkintäpalvelujen järjestämisestä.

Aluehallintovirasto suorittaa myös itse elintarvikevalvontaan ja eläinlääkintähuoltoon liittyvää valvontaa kuten alkoholijuomamyymälöiden elintarvikehuoneistojen valvontaa, EU- eläinsuojelutarkastuksia, EU:n täydentävien ehtojen valvontaa, lääkitsemislainsäädännön valvontaa, eläintautivalvontaa, ja omaehtoisesti tai kunnan valvontaviranomaisen pyynnöstä kriittisiä eläinsuojelutehtäviä. Aluehallintoviraston valvontakohteet on esitetty liitteessä 6.

Elintarvikevalvonta

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella elintarvikevalvontaa tekee (ja on aluehallintoviraston ohjauksessa) vuoden 2012 ELTU -tietojen mukaan 222 kunnallista elintarvikevalvojaa. Keskitetyn valvontatietojen keruun (KUTI) mukaan Länsi- ja Sisä-Suomen alueella on kunnallisten elintarvikevalvojen valvottavana 11 138 elintarvikehuoneistoa vuonna 2014 (tilanne 23.1.2014). Elintarvikehuoneistojen lukumäärät jakautuvat toimintaluokittain seuraavasti (toimintatyyppikohtainen jaottelu on esitetty liitteessä 6):

Elintarvikkeiden tarjoilu	7 417
Elintarvikkeiden myynti	2 382
Kala-ala	89
Liha-ala	72
Maitoala	48
Muna-ala	16
Vilja- ja kasvisala	392
Elintarvikkeiden valmistus (ei laitokset eikä vilja- ja kasvisala)	109
Elintarvikkeiden kuljetukset	395
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	127
Elintarvikekontaktimateriaalit	73

Elintarvikkeiden alkutuotantopaikkoja on alueella 15 846 kpl vuoden 2012 VASU-raportoinnin mukaan.

Eläinten terveys ja hyvinvointi sekä eläinlääkäripalvelut

Kunnaneläinlääkäreitä alueella on yhteensä 123. Varsinaista eläinlääkäriapua antaa 103 eläinlääkäreitä, joista 51 toimii Vaasan toimialueella, 34 Tampereen toimialueella ja 18 Jyväskylän toimialueella. Valvontaeläinlääkäreitä on 17 henkilöä 15 valvontayksikössä. Valvontaeläinlääkäreitä ei ole yhdellä yhteistoiminta-alueella (Länsirannikko). Yksi valvontaeläinlääkäri virka on täyttämättä tammikuussa 2014.

Yksityisiä ilmoituksen eläinlääkäripalvelujen tuottamisesta tehneitä toimijoita on 86. Luvussa ovat mukana sekä yksin toimivat toiminnanharjoittajat että eläinlääkäriasemat, joissa toimii useampi eläinlääkäri.

3 STRATEGISET JA TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA VALVONNAN PAINOPISTEET

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto pyrkii käytettävissä olevien resurssien puitteissa ottamaan toiminnassaan huomioon aluehallintovirastojen strategia-asiakirjassa vuosille 2012-2015 ja Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut strategiset tavoitteet sekä valtakunnallisten valvontaohjelmien (EVO ja EHO) hankkeet ja painopisteet vuodelle 2014. Edellä mainittujen asiakirjojen ja valvontaohjelmien tavoitteet ja painopisteet on kirjattu Eviran ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toiminnalliseen tulossopimukseen.

Aluehallintovirastossa viranhaltijoiden kesken yhteisesti sovituilla toimenpiteillä pyritään toiminnan yhtenäistämiseen, tasapuolisuuteen ja laatuun. Kunnan valvontaviranomaisten valvonnan ohjaukseen, neuvontaan ja koulutukseen tullaan erityisesti panostamaan. Ohjauksen keinoja on myös viranomaisohjauksen kautta koordinoitu toiminta kuten Eviran valvontahankkeet. Hankkeiden tavoitteena on kehittää valvonnan ohjeistusta ja/tai menetelmiä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osalta valitaan lakisääteisten tehtävien joukosta painopistealueet kullekin vuodelle.

Valvonnan pääpainopisteinä vuonna 2014 ovat 1) eläinten hyvinvoinnin edistämässä korjaavien toimenpiteiden riittävyyden ja tehokkuuden varmistaminen dokumentoidusti 2) eläintautilain ja eläinten lääkitsemislain toimeenpano 3) kuntien eläinlääkäripäivystyksen toteuttaminen eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti 4) valvonnan yhdenmukaistaminen AVIn alueella Oiva-järjestelmän tulosten perusteella ja ohjaus- ja arviointikäynneissä havaittujen poikkeamien korjaavien toimenpiteiden seuranta; sekä 5) muut EHO:n ja EVO:n mukaiset painopisteet ja hankkeet. Hankkeet ja painopisteet on tarkemmin kuvattu liitteissä 7a ja 7b.

Elintarvikevalvonta

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston elintarvikevalvonnan painopisteinä vuonna 2014 ovat valvonnan yhdenmukaistaminen aluehallintoviraston alueella Oiva-järjestelmän tulosten perusteella ja ohjaus- ja arviointikäynneissä havaittujen poikkeamien korjaavien toimenpiteiden seuranta sekä EVO:n mukaiset painopisteet, tavoitteet ja hankkeet.

Edellä mainittujen, tulossopimuksessa kirjattujen painopisteiden lisäksi aluehallintoviraston elintarvikevalvonnassa painottuu kuntien ohjauksen lisäksi Eviran auditointijärjestelmää tukevat valvontayksiköiden arviointi- ja ohjauskäynnit ja niiden kehittäminen keskusvirastojen ja aluehallintoviranomaisten yhteistyönä.

Vuoden 2014 EVO -valvontahankkeista aluehallintovirastossa painottuu yhteispohjoismainen elintarvikekontaktimateriaalien valvontahanke. LSSAVI on mukana hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa; projektia suunnittelevassa Pohjoismaiden vastuuviranomaisten yhteisessä työryhmässä on mukana LSSAVI:n elintarvikevalvontaa tekevä ylitarkastaja.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta sekä kuntien eläinlääkäripalvelujen järjestämisen valvonta

Yleisiä painopisteitä vuonna 2014 ovat suunniteltujen ja epäilyyn perustuvien valvontojen loppuunsaattaminen dokumentoidusti, valvontaeläinlääkäreiden perehtymisen tukeminen, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämistä koskevien kuntien suunnitelmien tarkastaminen ja suunnitelmien toteutumisen arviointi, kuntien järjestämän eläinlääkäripäivystyksen toteuttamisen varmistaminen eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti, kansallisen tukivalvonta-asetuksen muutosten toimeenpano, uudistetun EU-valvonta-asetuksen toimeenpano sekä uudistetun ELVI-tietojärjestelmän käyttöönotto.

Eläinten terveyden valvonnan painopisteitä ovat uudistetun eläintautilain toimeenpano sekä eläinten terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden seuraaminen ja edistäminen.

Eläinten lääkinnän valvonnan painopisteitä ovat uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano, eläinten lääkitsemistä koskevan valvontasuunnitelman valmistelu ja toimeenpano sekä eläinten lääkitsemistä koskevat valvontatoimet.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan painopisteinä ovat suunniteltujen ja epäilyyn perustuvien valvontojen dokumentoidun loppuunsaattaminen sekä eläinten suojelua lopetuksen ja teurastuksen aikana koskevan neuvoston asetuksen toimeenpano.

Sisämarkkinakaupan valvonnan painopisteenä ovat sivutuotelainsäädännön toimeenpano eläimistä saatavien sivutuotteiden sisämarkkinakaupassa sekä EU:n lemmikkieläinasetuksen toimeenpano.

Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnan painopisteenä ovat riskiperusteisen sivutuotevalvonnan käynnistäminen, vuonna 2013 valmistuneen sivutuotteiden valvontastrategian toimeenpano sekä uuden sivutuotelain toimeenpano.

Hankkeiden ja painopisteiden toteuttaminen kuvataan tarkemmin liitteessä 7.

4 VOIMAVARAT

4.1 Henkilöresurssit, resurssien riittävyys, vastualueet ja työnjako

EU:n valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 artiklan 4 mukaan toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että valvonta on tehokasta ja asianmukaista koko pellolta pöytään – ketjussa ja että virallinen valvonta sekä valvontavelvollisuudet hoidetaan tehokkaasti ja tosiasiallisesti. Valvontaa varten aluehallintoviranomaisella on oltava palveluksessaan tarpeellinen määrä pätevää ja riittävän kokemuksen omaavaa henkilöstöä. Valtionhallinnon tuottavuusohjelma on vähentänyt henkilöresursseja, minkä vuoksi käytössä olevat resurssit eivät mahdollista kaikkien valvontasuunnitelmassa mainittujen lakisääteisten tehtävien hoitamista.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa on 10 läänineläinlääkärinä, kaksi ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajaa elintarvikevalvonnassa ja kolme sihteerinä niin, että sihteerien työpanoksensa MMM:n toimialalla on noin 2,5 htv. Elintarvikevalvontaa tekevien ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajien työajasta viidesosa (0,4 htv) käytetään kuluttajaturvallisuusvalvontaan. Yhden läänineläinlääkärin esimiestehtävä (0,5 htv) vähentää läänineläinlääkäriresurssia samalla määrällä. Yksikön päällikön toimipaikka sijaitsee tällä hetkellä Vaasassa. Yksi läänineläinlääkäri tekee lyhennettyä työaikaa ja hänen työpanoksensa on 0,8 htv.

Yksi uusista läänineläinlääkäreistä hoitaa koko alueen sivutuotevalvonnan. Mutta vastaavasti ns. vanhoissa viroissa olevat läänineläinlääkärit osallistuvat EU-eläinsuojelutarkastuksiin, kriittisten eläinsuojelutapausten hoitamiseen ja täydentävien ehtojen valvontaan, joten aluehallintovirastolla voidaan katsoa olevan käytössään viisi henkilötyövuotta eläinlääkintähuoltolain mukaisten uusien tehtävien hoidossa.

Resurssijakauma Eviran tehtäväalueella LSSAVI:ssa on esitetty taulukoissa 1 ja 2.

Taulukko 1. Resurssijakauma Eviran tehtävälueella LSSAVI:ssa 1.1.2014

	Elintarvike- valvonta**	Eläin- taudit *,**	Eläinten hyvin- vointi**	Eläinlää- käri- palvelut	Eläinten lääkitse- minen**	Eläinten rekiste- röinti ja merkintä**	Sivu- tuotteet	
	htv	htv	htv	htv	htv	htv	htv	
Ympäristöterveyden- huollon ylitarkastaja	1,6							1,6
Läänineläinlääkäri	1,2	1,2	1	0,3	0,3	0,5		4,5
Läänineläinlääkäri, uudet tehtävät			4,4		0,2		0,2	4,8
Muu henkilöstö	0,2	0,5	1,5	0,2		0,1		2,5
Yhteensä***	3	1,7	6,9	0,5	0,5	0,6	0,2	13,4

1 htv = 220 htp. Tässä resurssitaulukossa on otettu huomioon vain Eviran toimialan tehtävät

* Eläintautivalvontaan lasketaan Eviran valvontasuunnitelmarungon kohdassa 13 kuvattut muut tehtävät kuin eläinten rekisteröintiin ja merkitsemiseen liittyvät tehtävät, jotka jaotellaan erikseen tässä taulukossa

** Täydentävien ehtojen valvonta on jaettu eri sektoreille valtakunnallisen ohjelman mukaisesti

*** Sisällytetään myös taulukon 2 htv-luvut

Taulukko 2. Eläinlääkintähuoltolain uudistamisen mukana tulleet viisi (5) uutta läänineläinlääkärivirkaa ja siihen kuuluvat tehtävät LSSAVI:ssa 1.1.2014.

Aluehallintoviraston tehtävä	Kuvaus	Valvontaan käytettävät resurssit, htp
Täydentävien ehtojen valvonta - elintarvikkeet - eläintaudeista ilmoittaminen - eläinten hyvinvointi	Kotieläintilojen tarkastukset. Tarkastusten laajentaminen	440 (40%)
EU-eläinsuojelutarkastukset	- Vasikkatilat - Sikatilat - Munivat kanat - Turkiseläimet - lampaat ja vuohet - ankat ja hanhet - broilerit	319 (29%)
Kriittiset eläinsuojelutehtävät, 42 ja 44 §:n pakkotoimet, lisäys nykyiseen	- tuotantoeläimet - seura- ja lemmikkieläimet	330 (30%)
Valmiuseläinlääkäritehtävä		11 (1%)
Yhteensä		1100

EU- eläinsuojelu- ja täydentävien ehtojen valvonnassa sekä paikallisen eläinsuojeluviranomaisen pyytämien eläinsuojelutehtävien hoitamisessa on toimialueella useamman läänineläinlääkäriin htv:n resurssivaje. Tämä pakottaa asettamaan aluehallintoviraston tehtäviä tärkeysjärjestykseen. Äkilliset eläintautiepäilyt, tautikriisit ja eläinten hyvinvoinnissa ilmenevät akuutit ongelmat ovat alalle ominaisia ja niiden hoitaminen on varmistettava tarvittaessa muuta valvontaa vähentämällä. Myös täydentävien ehtojen valvontaa priorisoidaan, koska valvontojen tekemättä jättäminen voi aiheuttaa rahoituskorjauksia EU:n Suomelle myöntämiin maataloustukiin. Valtiontalouden tuottavuusohjelman mukaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa ei vähennetä henkilöstöä vuosina 2012 - 15, koska viraston henkilöstön määrä on tarpeeseen nähden pienempi kuin muissa aluehallintovirastoissa. Vuoden 2014 budjettiesityksessä valtiovarainministeriölle LSSAVI esitti, että aluehallintovirastoon voitaisiin perustaa yksi uusi läänineläinlääkäriin virka ja tämä huomioitaisiin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan henkilötyövuosikehyksessä. Tarve perustuu pääasiassa Eviran toimeksiannosta tehtävien ns. otantatarkastusten täysimääräiseen suorittamiseen. Lisävirkaa ei kuitenkaan saatu.

Läänineläinlääkäreiden sijoittuminen toimipisteisiin ja läänineläinlääkäreiden keskinäinen työnjako on esitetty liitteessä 3a. Työnjakoa muutetaan tarvittaessa ja siitä keskustellaan ja päätetään yksikkökokouksissa.

Elintarvikevalvontaan käytettävissä olevat resurssit ovat aikaisemmista vuosista vähentyneet. Elintarvikevalvontaa tekevät viranhaltijat pyrkivät ensisijaisesti siihen, että auditointijärjestelmään liittyvät sovitut ohjaus- ja arviointikäynnit tulevat tehtyä. Lisäksi priorisoidaan keskusviraston pyytämä raportointityö ja aluehallintovirastolta lakisääteisesti edellytetty peruspalvelujen arviointityö sekä muu arviointityö (ml. VASU-tietojen analysointi) sekä kunnallisille tarkastajille ja eläinlääkäreille pidettävät työkokoukset / koulutuspäivät ml. videokoulutukset ja muu ohjaustyö. Aluehallintovirastolta odotetaan edelleen vuonna 2014 erityispanostusta OIVA- järjestelmään liittyen. Resursseja käytetään myös siihen, että Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastosta on edustaja OIVAn valtakunnallisessa sidosryhmäyhteistyöryhmässä. Aluehallintovirastolla on edustaja myös elintarvikekontaktimateriaaleihin liittyvän yhteispohjoismaisen valvontahankkeen suunnittelutyöryhmässä sekä ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kehittämissuunnitelmassa.

Elintarvikevalvontaan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkäripalvelujen valvontaan käytettävien resurssien jakautuminen esitetään liitteessä 3a.

4.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kaikilla eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontaan ja elintarvikevalvontaan osallistuvilla läänineläinlääkäreillä on eläinlääketieteen lisensiaatin koulutus ja ovat laillistettuja eläinlääkäreitä. Sen lisäksi heillä kaikilla on jo aiempaa kokemusta valvontatyöstä, osalla kunnan tehtävissä ja osalla valtion

tarkastuseläinlääkäreinä. Viidellä läänineläinlääkärillä on yli kuuden vuoden kokemus aluehallinnon valvontatehtävistä. Vuonna 2010 virkaan tulleista läänineläinlääkäreistä kaksi on toiminut vuosia kunnan valvontatehtävissä, yksi on toiminut vuosia Eviran rehuvalvonnassa ja yksi vuosia tarkastuseläinlääkärin tehtävässä. Uusi vuonna 2013 virkaan astunut läänineläinlääkäri on toiminut sekä kunnan valvontatehtävissä että laboratorioeläinlääkärinä.

Elintarvikevalvonnassa työskentelevät kaksi ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajaa ovat molemmat ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita. Toisella on elintarviketeollisuudessa hankittu kokemus elintarvikkeiden käsittelystä ja laadun hallinnasta sekä kokemus elintarvikkeiden tutkimuksesta ja opetuksesta Helsingin yliopistossa ja yli kymmenen vuoden kokemus alueellisista elintarvikevalvontatehtävistä (4 vuotta aluehallintovirastossa ja sitä ennen 9 vuotta lääninhallituksessa). Toinen ylitarkastaja on toiminut vuosia suuren suomalaisen kaupungin elintarvikevalvonnassa ja neljä vuotta aluehallintovirastossa.

Valvonta-asetuksen 6. artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen, joka tässä tapauksessa on aluehallintovirasto, on varmistettava, että kaikki sen virallista valvontaa harjoittava henkilöstö eli läänineläinlääkärit ja elintarvikevalvontaa tekevät ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat pysyvät tehtävässään ajan tasalla ja saavat säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa.

Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit pyrkivät osallistumaan tehtävänsä huomioon ottaen Eviran ja muiden sidosryhmien viranomaisyhteistyöhön seuraavasti:

- Eviran ja läänineläinlääkäreiden neuvottelupäivät 2 kertaa vuodessa
- Eviran ja Avien tulosneuvottelupäivät 2 kertaa vuodessa
- Eläinlääkäriliiton järjestämät eläinlääkäripäivät syksyisin
- Valmiuspäivä helposti leviävien eläintautien varalta
- Tarttuvien tautien päivä
- Lääkepäivä
- Viranomaisten eläinsuojelupäivä
- Täydentävien ehtojen valvonnan ohjaus- ja kehittämispäivät
- Eviran tai yhteistyötahojen järjestämä muu yhteistyö.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat osallistuvat aluehallintoviraston määrärahojen puitteissa niihin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin, joissa käsitellään elintarvike- ja kuluttajaturvallisuusasioita. Tilaisuuksien järjestäjinä toimivat yleensä Evira ja Tukes.

- Elintarvikevalvonnan valtakunnalliset koulutuspäivät
- Ympäristöterveydenhuollon alueelliset koulutuspäivät

Aluehallintovirasto tukee läänineläinlääkäreiden ja ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajien osallistumista EU:n järjestämään koulutukseen (Better Training for Safer Food -koulutusohjelma, BTSF) sekä osallistumista vuosittain pidettävään pohjoismaiseen elintarvikevalvontakonferenssiin. Vuonna 2014

aluehallintoviraston virkamiehiä osallistuu ainakin kahteen EU-koulutukseen. Vuonna 2014 järjestetään myös yhteispohjoismaista koulutusta kontaktimateriaalien valvontaan ja hankkeeseen liittyen ja LSSAVIsta osallistuu yksi henkilö tähän koulutukseen.

EU:n komissio on käynnistämässä myös verkkokoulutusta BTSF - koulutusohjelmassa. Seuraavien kolmen vuoden (2014-2016) aikana käynnistyy viisi eLearning kurssikokonaisuutta, joiden aiheina ovat: Animal Welfare at slaughter and killing for disease control, Prevention, Eradication and Control of Transmissible Spongiform Encephalopathies (TSE), Principle of Hazard Analysis and Critical Control Point audits (HACCP), Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF), Food Contact Materials rules. Näistä kurssikokonaisuuksista käynnistyvät ensimmäisinä: Animal Welfare at slaughter and killing for disease control ja Food Contact Materials rules (English version). Aluehallintovirasto tukee myös näihin osallistumista.

Aluehallintovirastojen vähenevät taloudelliset voimavarat asettavat osaamisen varmistamiselle erityisiä haasteita. Kaikkiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin ei ole mahdollisuus osallistua. Tätä puutetta korvataan tekniikan keinoin. Neuvottelu- ja koulutuspäiviin on osallistuttu videotekniikalla. Tilat varataan käyttöön mahdollisimman aikaisessa vaiheessa resurssikalenterista, koska tilojen käyttöaste on korkea.

Ammattitaidon ylläpitäminen edellyttää paljon myös itseopiskeluna tapahtuvaa alan lainsäädäntöön sekä kirjallisuuteen ja tutkimukseen perehtymistä. Itseopiskelu edellyttää työajan varaamista sitä varten. Itseopiskelua tuetaan viraston yleisen käytännön mukaisesti.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto pitää rekisteriä henkilöstön koulutukseen osallistumisesta. Eviran koulutuksiin osallistumiset kirjautuvat myös Eviran koulutuspalveluun/rekisteriin.

5 KOULUTUSTEN JÄRJESTÄMINEN MUILLE VIRANOMAISILLE JA TOIMIJOILLE

EU:n valvonta-asetuksessa (EY 882/2004, 6. artikla) säädetään elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavien viranhaltijoiden täydennyskoulutuksesta. Valvontaviranomainen on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin.

Laissa eläinlääkäriammattin harjoittamisesta (29/2000, 18 §) säädetään, että eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattin harjoittajan työnantajan eli kunnan tulee luoda edellytykset sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Kunnaneläinlääkäreille suunnatut työkokoukset (työnohjaus ja koulutus) jatkuvat aluehallintovirastossa lääninhallituksessa syntyneen käytännön mukaisena. Koulutuksen aiheina on elintarvikevalvontaan (eläinperäisiä elintarvikkeita valmistavien laitosten valvonta) sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvät kysymykset. Työkokouksia tullaan järjestämään pääsääntöisesti kaksi kertaa vuodessa sekä Vaasan että Keski-Suomen ja Pirkanmaan alueilla. Vaasan alueella pidetään samansisältöinen koulutustilaisuus kahdella paikkakunnalla sekä keväällä että syksyllä. Samoin tehdään Tampereen ja Jyväskylän alueilla, jotka toimivat yhdessä. Tällainen koulutus on tavoittanut kunnaneläinlääkäreistä hieman yli puolet. Tarvittaessa järjestetään koulutusta edellä mainittujen laitosten edustajille lakisääteisten vaatimusten täyttämiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat järjestävät valvontayksiköiden elintarvikevalvojille suunnattua koulutusta. Elintarvikevalvontaa hoitava läänineläinlääkäri osallistuu näihin tilaisuuksiin oman toimialansa kouluttajana, silloin kun koulutuksessa käsitellään läänineläinlääkärin toimialan asioita. Koulutukseen on yleensä osallistunut elintarvikevalvontaan erikoistuneet valvojat varsin kattavasti (erikoistumisen myötä kaikki valvojat eivät tee enää elintarvikevalvontaa). Lisäksi tarvittaessa järjestetään Eviran kanssa yhdessä hankkeisiin liittyviä koulutustilaisuuksia. Eviran Helsingissä järjestämiin koulutuksiin tarjotaan alueen valvojille videokoulutusmahdollisuuksia, kun niihin tekninen mahdollisuus on.

Valvontatietojen julkistamisen osalta OIVA-valvontajärjestelmä elintarvikkeiden vähittäismyymälöissä ja tarjoilupaikoissa tulee vaatimaan myös vuonna 2014 panostusta ja aluehallintovirastojen voimavaroja valvojen ohjaukseen sekä valvonnan yhtenäistämiseen. Oiva laajenee 1.1.2015 kattamaan myös elintarvikkeiden teolliset valmistuspaikat laitoksia lukuun ottamatta (jotka nekin tulevat mukaan 1.5.2015) ja kuntavalvojen koulutusta tarvitaan myös Oivan laajenemisen osalta syksyn 2014 aikana. Aluehallintoviraston koulutustavoitteena on myös vuonna 2014 Eviran järjestämän Oiva-koulutuksen saannin varmistaminen kuntavalvojille siten, että Eviran Helsingin OIVA-koulutuksiin (videokoulutuksiin) pyritään järjestämään edellisen vuoden tapaan videokoulutustilaisuuksia jokaisesta alueen viidestä maakunnasta käyttäen AVIn lisäksi Eviran Seinäjoen tiloja ja laitteita sekä yhden yksikön isäntäkunnan tiloja ja laitteita. Kun tilaisuudet saadaan kuntavalvojia lähelle, niin valvojat pääsevät kattavasti osallistumaan koulutuksiin.

Aluehallintovirasto varaa resursseja vuonna 2014 myös elintarvikevalvonnan koulutusjärjestelmän kehittämiseen (Eviran koulutushanke) ja siihen liittyvään mahdolliseen kuntavalvojen kouluttamiseen.

Jokaisella aluehallintoviraston kolmen toimipaikan alueella (Jyväskylä, Tampere, Vaasa) pyritään vuonna 2014 järjestämään tilaisuus (keskustelufoorumi) ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden terveysvalvonnan johtajille. Aluehallintovirastosta mukana ovat kaikki ympäristöterveydenhuollon eri sektorit.

Työkokouksien osallistajat kirjataan ylös ja osanottajaluettelo tallennetaan koulutuksen dokumentoimiseksi. Tavoitteena on, että tilaisuuksiin osallistuu vähintään yksi henkilö jokaisesta valvontayksiköstä (koulutuksen aihealueeseen erikoistunut/erikoistuneet viranhaltijat). Tähän päästään järjestämällä hyviä työkokouksia, joiden aihealueet vastaavat kuntien koulutustarpeeseen ja näkökulma on käytännönläheistä sekä aikatauluissa otetaan huomioon muut mahdolliset päivät (ettei tilaisuuksia päällekkäin) ja tulevista työkokouksista tiedotetaan riittävän aikaisin.

Aluehallintovirasto seuraa virkaeläinlääkäreiden ajan tasalla pysymistä pitämällä rekisteriä työkokouksiin ja muuhun aluehallintoviraston järjestämään koulutukseen osallistumisesta sekä pyytämällä tarvittaessa kunnista tietoja koulutusrekistereistä ja koulutukseen varatuista määrärahoista. Eläinlääkärit-julkaisu sisältää tietoja eläinlääkäreiden erikoistumisesta.

Kouluttamisen vuosikello on esitetty liitteessä 4.

6 MAKSUT

Aluehallintovirasto perii maksun eläinkuljetusasetuksen mukaisista luvista: eläinkuljetuslupa, eläinkuljetusluvun muutos, maantiekuljetusvälineen hyväksymistodistus, maantieajoneuvojen kuljettajien ja hoitajien pätevyystodistus. Lisäksi peritään maksu eläinnäyttelyluvasta, vapautuksesta nautojen jaloittelua koskevasta vaatimuksesta, sivutuoteasetuksen mukaisista laitoshyväksymisistä sekä sisämarkkinakaupan edellyttämistä laitoshyväksymisistä ja määräaikaistarkastuksista. Maksu peritään myös elintarvikelain mukaisista alkoholijuomamyymälöiden (Alkot sekä tilaviini- ja sahtimyymälät) elintarvikehuoneistoilmoitusten käsittelystä sekä alkoholijuomamyymälöihin tehdyistä tarkastuksista (valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset sekä elintarvikehuoneistoilmoituksen käsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piiriin tullessiin kohteisiin tehtävä ensimmäinen tarkastus). Uutena maksullisena asiana tulee v. 2014 eläimiä suurimittaisesti lopettaville henkilöille tietyillä edellytyksillä myönnettävät kelpoisuustodistukset.

Maksut perustuvat VN:n asetukseen aluehallintoviraston maksuista vuosina 2012 ja 2013 (1572/2011, muut. 512/2012).

Luvan myöntänyt yksikkö laskuttaa luvan saajaa. Maksujen seuranta tapahtuu sisäasiainhallinnon palvelukeskuksessa. Se lähettää tarvittaessa maksukehotuksen ja hoitaa laskun tarvittaessa ulosottoon.

Varsinaisia valvontamaksuja ei peritä.

7 LAATU JA AUDITOINNIT

7.1 Laatujärjestelmät

Laatujärjestelmä on organisaation itsensä laatima asiakirja, jossa on kuvattu ko. organisaatiossa sovitut toimintatavat sen varmistamiseksi, että työt tehdään yhdenmukaisesti, laadukkaasti ja vaikuttavasti. Ympäristöterveydenhuollon laeista vain elintarvikelaissa edellytetään valvontaviranomaiselta toimintaan sopivaa laatujärjestelmää.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolla ei ole vielä laatujärjestelmää. Ympäristöterveydenhuollon yksikön laatutyö on nivoutunut koko aluehallintoviraston laatutyöhön ja sen etenemisaikatauluun. Keskusviranomaiset ovat valvontaohjelman painopisteitä sopiessaan päättäneet aloittaa yhteistyön ympäristöterveydenhuollon laatutyössä. Evira tukee aluehallintovirastojen laatutyötä laatimalla ohjeita ja malliasiakirjoja sekä järjestämällä koulutusta. Eviran koulutuspalvelun ja Eviranetin kautta aluehallintovirastot voivat myös hyödyntää Eviran koulutusmateriaalia mm. työkokouksissa. Lisäksi Evira on mm. laatinut ohjeiston ja lomakkeet aluehallintovirastoin suorittamia kunnallisen elintarvikevalvonnan ja laitosvalvonnan auditointeja (ohjaus- ja arviointikäyntejä) varten. Auditoinneista on olemassa LSSAVI:ssa myös prosessikuvaus, joka päivitetään vastaamaan ohjaus- ja arviointikäyntejä. Lisäksi elintarvikevalvonnan osalta on laadittu myös muita prosessikuvauksia.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston laatupolitiikka nojaa valtioneuvoston tasolla tehtyyn aluehallintovirastojen strategia-asiakirjaan. Strategia-asiakirjassa on asetettu valtakunnallisesti aluehallintovirastojen strategiset sekä yleiset että eri vastuualueiden tavoitteet.

Strategia-asiakirjan mukaan ympäristöterveydenhuollon yksikkö aluehallintoviraston osana parantaa asiakaslähtöisyyttä asiakaspalautejärjestelmän, asiakassegmentoinnin ja toiminnan vuorovaikutteisuuden lisäämisen avulla. Asiakaspalautteen keräämisen tavoitteena on mitata ja arvioida ennen kaikkea aluehallintoviraston palvelukykyisyyttä sen asiakkaiden näkökulmasta. Tämän toteuttamiseksi luodaan asiakaspalautejärjestelmä, joka sisältää suulliset, paperiset ja sähköiset palautemenetelmät.

Aluehallintovirasto osallistuu myös siihen laatutyöhön, jota EVIRA ohjaa. Tulevana vuonna EVIRA:n ja viraston laatutyö on pyrittävä sovittamaan yhteen.

Laatupolitiikkaa toteutetaan konkreettisella laatutyöllä. Laatutyötä jatketaan vuonna 2014

- kehittämällä ympäristöterveydenhuollon prosesseja;
- osallistumalla asiakaspalautejärjestelmän kehittämiseen;
- osallistumalla aluehallintoviraston CAF-itsearviointimallin kehittämiseen sekä
- osallistumalla Eviran vetämään laatutyöhön.

7.2 Auditoinnit

7.2.1. Kunnallisten elintarvikevalvontayksiköiden ohjaus- ja arviointikäynnit

Valvonta-asetuksen (EY) 882/2004 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että elintarvikevalvontaa tehdään säännöllisesti, riskien mukaan ja sopivin väliajoin. Valvonnan on oltava riippumatonta, syrjimätöntä, tehokasta ja asianmukaista.

Aluehallintoviranomaisen tulee elintarvikelain 31 §:n nojalla arvioida kuntien elintarvikevalvonnan järjestämistä ja julkaista arvioinnin tulokset sekä tarkastaa kuntien valvontasuunnitelmien toteutumista.

Aluehallintoviranomaisen tulee niin ikään ohjata ja valvoa elintarvikevalvontaa sekä elintarvikemääräysten noudattamista alueellaan.

Elintarvikevalvonnan auditoinnin tavoitteena on turvata valvonnan tasaisen korkea laatu, yhtenäisyys ja kehittäminen sekä edistää resurssein kohdentamista havaittujen riskien perusteella. Kunnallisen

elintarvikevalvonnan vaatimuksen mukaisuuden auditoinnit ovat olleet aluehallintovirastossa tehtävän elintarvikevalvonnan painopiste. Evira on kehittämässä auditointijärjestelmäänsä vuodesta 2014 alkaen.

Aluehallintoviraston aikaisemmin toteuttamat elintarvikevalvonnan auditoinnit muuttuvat elintarvikevalvonnan ohjaus- ja valvontakäynneiksi mutta niiden sisältö ja arvioitavat asiat sekä toimintatavat tulevat olemaan varsin samanlaisia kuin aikaisemminkin. Ohjaus- ja arviointikäynnit tullaan toteuttamaan Eviran ohjeiden mukaisesti. Ohjaus- ja valvontakäynteihin tullaan mahdollisesti yhdistämään elintarvikevalvonnan lisäksi myös muita ympäristöterveydenhuollon sektoreita kuten terveydensuojelu.

Elintarvikevalvonnan ohjaus- ja arviointikäynnit koostuvat valvonta-asiakirjojen läpikäynnistä, kaikkien elintarvikevalvontaa tekevien viranhaltijoiden yhteisestä haastattelusta sekä erillisistä valvojien haastatteluista ja kohdevalvonnan käynneistä. Niihin sisältyy Eviran ohjeen 10018/3 mukaisesti pysyvät asiakokonaisuudet sekä vuosittain mahdollisesti vaihtuvat painopisteet. Valvontayksikön yleishaastattelussa käytetään Eviran ohjeiden kysymyslistoja. Painopisteitä koskien on käytössä viimeisimmät Eviran ohjeen 10020/3 mukaiset painopisteet. Lisäksi huomioidaan syksyllä 2013 Eviran ja AVI:n neuvottelupäivillä esiintuodut ohjaus- ja arviointikäyntien painopisteet. Ruotsinkielisten yksiköiden osalta käytössä ovat Eviran ohjeiden 10018/1 ja 10020/1 mukaiset ruotsinkieliset käännökset, joista puuttuvat mm. uusimmat painopisteet ja niitä koskevat ohjeet ja kysymyslistat.

Evira on päivittämässä ohjeistustaan ohjaus- ja arviointikäyntejä varten alkuvuodesta 2014. Uudet ohjeet ja materiaali otetaan aluehallintovirastossa käyttöön heti niiden valmistumisen jälkeen.

Ohjaus- ja arviointikäyntien ennakkomateriaalina käytetään aluehallintovirastolla jo olemassa olevia valvonta-asiakirjoja kuten valvontayksikön kyseiselle vuodelle laadittua valvontasuunnitelmaa, yksikön antamia edellisiä vuosia koskevia tietoja valvonnasta ja valvontasuunnitelman toteutumisesta (ELTU/KUTI, VASU, valvontasuunnitelman toteutumisen

arviointi) sekä ohjaus- ja arviointikäyntiä varten erikseen valvontayksiköstä pyydettyä materiaalia. Lisäksi aluehallintoviraston tekemiä yhteenvetoja ja analyysejä kuntien VASU-tiedoista sekä peruspalvelujen arviointien tuloksia hyödynnetään. Valvontayksiköistä Eviraan keskitetysti KUTIn kautta menneet elintarvikehuoneistojen valvontaa koskevat tiedot aluehallintovirasto saa Evirasta, koska ko. tietoja valvontayksiköt eivät enää raportoi ELTUjen kautta. Aluehallintovirasto saa ELTUista kattavasti vain alkutuotannon valvontaa ja näytteenottoa ja tutkimuksia koskevat tiedot. Elintarvikehuoneistojen vuoden 2013 valvontaa koskevat tiedot aluehallintovirasto saa käyttöön helmikuussa (tiedot tulevat Eviranettiin valvontayksiköiden tarkastettaviksi 15.2.14).

Strategisen tulossopimuksen mukaisesti tavoitteena on arvioida kunnallisten valvontayksiköiden toiminta kerran valtakunnallisen ympäristöterveydenhuoltoa koskevan ohjelmakauden aikana (neljä vuotta). Tähän tiheyteen ei LSSAVIn alueella kuitenkaan nykyisin voimavaroin päästä. Vaasan toimipaikan alueella kunkin valvontayksikön toiminta pystytään arvioimaan joka kolmas vuosi. Tampereen ja Jyväskylän toimipaikkojen alueella viimeisten yhteistoiminta-alueiden toiminnan käynnistyessä ja valvontayksiköiden määrän vähentyessä vuonna 2014 päästään lähemmäs käynneille asetettua tiheystavoitetta.

Vuonna 2014 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella tehdään elintarvikevalvonnan ohjaus- ja arviointikäyntejä alustavasti neljään valvontayksikköön. Kohdevalvonnan käyntejä valvontayksikköä kohden tehdään 2 - 5 kpl, kaikkiaan 10 – 13 kpl. Taulukossa 3 on nähtävissä suunnitellut ohjaus- ja arviointikäynnit, niiden laajuus sekä kohdevalvonnan käyntien suunniteltu kohdentuminen ja lukumäärä. Eviran ja AVIn neuvottelupäivillä sovitun mukaisesti OIVA -järjestelmän toteuttamista ei arvioida tarkemmin vielä vuonna 2014. Ohjaus- ja arviointikäynteihin liittyviä kohdevalvonnan käyntejä ei siten suunnata OIVA-kohteisiin, joita on pääosa valvontayksiköiden valvontakohteista. Kohdevalvonnan käynnit suunnataan laitoksiin, muihin elintarvikkeiden teollisiin valmistuspaikkoihin (esim. leipomot) sekä elintarvikkeiden alkutuotantoon vahvasti painottuvilla alueilla (Pohjanmaan maakunnissa) mahdollisuuksien mukaan myös elintarvikkeiden alkutuotantopaikkoihin (maidontuotanto, kasvinviljely, kalastus). Alkutuotannon valvonnan osalta käynnit painottuvat arviointia enemmän ohjaukseen.

Ohjaus- ja arviointikäyntejä tekevät LSSAVIsta kaksi työparia (työparissa ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkäri); toinen Pirkanmaan ja Keski-Suomen alueella ja toinen Pohjanmaan kolmen maakunnan alueella. Lisäksi arviointi- ja ohjauskäynteihin voi osallistua muitakin viranomaisia. LSSAVIn viranhaltijat voivat myös osallistua tarkkailijoina muiden aluehallintovirastojen tekemiin ohjaus- ja arviointikäynteihin. Ellei ohjaus- ja arviointikäyntejä tekevä aluehallintoviraston viranhaltija ole aikaisemmin tehnyt arviointikäyntejä/auditointeja tai ole osallistunut Eviran auditointikoulutukseen, tulee hänen ensin perehtyä ja osallistua yhteen arviointikäyntiin. Tällaiseen perehtymiskäyntiin (toisen LSSAVIn työparin tai toisen AVIn alueella) on tarvetta LSSAVI:ssa Vaasan alueella vuonna 2014 arviointikäyntejä tekevällä läänineläinlääkärillä.

Taulukko 3. Kunnallisen elintarvikevalvonnan suunnitellut ohjaus- ja arviointikäynnit LSSAVIn alueella vuonna 2014

VALVONTAYKSIKKÖ	OHJAUS- JA ARVIOINTIKÄYNTIEN LAAJUUS	KOHDEVALONNAN KÄYNNIT Suunniteltu kohdentuminen ja lukumäärä
Laukaan ympäristöterveydenhuolto	Valvonta-asiakirjojen läpikäynti (sis. valvontasuunnitelman arvioinnin) + haastatteluosuus + kohdevalvonnan käynnit	laitos ja elintarvikkeiden teollinen valmistuspaikka (leipomo) yht. 2 kpl
Pohjoisen Keski-Suomen ympäristötoimi	Valvonta-asiakirjojen läpikäynti (sis. valvontasuunnitelman arvioinnin) + haastatteluosuus + kohdevalvonnan käynnit	laitos ja elintarvikkeiden teollinen valmistuspaikka (leipomo) yht. 2 kpl
Västkustens Miljöenhet (arviointikieli: ruotsi)	Valvonta-asiakirjojen läpikäynti (sis. valvontasuunnitelman arvioinnin) + haastatteluosuus + kohdevalvonnan käynnit	maitoalan ja kala-alan laitoksia, elintarvikkeiden alkutuotantopaikka (kasvisvarasto), mahd. myös kalastus), elintarvikkeiden teollinen valmistuspaikka (leipomo tai muu kohde) yht. 3-5 kpl
Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto	Valvonta-asiakirjojen läpikäynti (sis. valvontasuunnitelman arvioinnin) + haastatteluosuus + kohdevalvonnan käynnit	maitoalan ja/tai liha-alan laitos, elintarvikkeiden alkutuotantopaikka (maidontuotantotila), elintarvikkeiden teollinen valmistuspaikka (leipomo) yht. 3-4 kpl

Valvontayksikön ohjaus- ja arviointikäyntikokonaisuudesta laaditaan raportti, joka toimitetaan valvontayksikköön (elintarvikevalvontaviranomaiselle) sekä Eviraan. Mikäli ohjaus- ja arviointikäynneillä todetaan poikkeamia, on kunnan elintarvikevalvontaviranomainen velvollinen tekemään korjaavia toimenpiteitä. Tällöin arviointiraportin lisäksi lähetetään myös poikkeamaraportti sekä selvityspyyntö (ellei poikkeamat ole korjaantuneet jo arviointikokonaisuuden aikana ennen lopullisen raportin valmistumista). Aluehallintovirasto seuraa, että tarvittavat korjaavat toimenpiteet tehdään ja toteaa poikkeamien korjaamisen. Vuonna 2014 seurataan aktiivisesti myös aikaisemmin tehdyissä auditoinneissa (vuonna 2013 tai mahd. myös aikaisemmin tehty) todettujen poikkeamien korjaantumista. Vuonna 2013 tehdyissä neljässä auditoinnissa todettiin 16 ja vuoden 2012 neljässä auditoinnissa 12 poikkeamaa. Ohjaus- ja arviointikäynneissä havaittujen poikkeamien korjaavien toimenpiteiden seuranta on myös yksi elintarvikevalvonnan painopiste.

Aluehallintovirasto laatii tammikuun 2014 loppuun mennessä yhteenvedon vuoden 2013 aikana tehdyistä auditoinneista ja julkaisee sen LSSAVIn internet-sivuilla ja toimittaa Eviraan, joka kokoaa eri aluehallintovirastojen yhteenvedoista valtakunnallisen yhteenvedon.

Kunnallisen elintarvikevalvonnan auditoinnit ovat olleet aluehallintovirastossa tehtävän elintarvikevalvonnan painopiste ja siihen on käytetty merkittävä valvontaresurssi. Ohjaus- ja arviointikäynteihin, niissä havaittujen poikkeamien korjaavien toimenpiteiden seurantaan sekä ohjaus- ja arviointikäyntien kehittämiseen tullaan varaamaan lähes samansuuruisen resurssi aikaisempiin vuosiin verrattuna; vuonna 2014 yhteensä 130 - 160 htpv koko aluehallintoviraston alueella. Lisäksi varataan resursseja siihen, että Evira voi pyytää auditointeja, jotka ovat koko valvontaketjussa samasta aiheesta.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämisen auditoinnit kunnissa

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto ei ole toteuttanut eikä suunnittele auditointeja vuodelle 2014 kuntien vastuulla olevaa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan eikä eläinlääkäripalvelujen järjestämisen osalta. Systemaattisten auditointien käynnistäminen edellyttää Eviran koulutusta ja ohjeistusta. Yksittäisiin valvontayksiköihin tehdään ohjauskäyntejä, mikäli kunnallisen valvontasuunnitelman ja resurssikartoituksen arvioinnin perusteella todetaan ohjaustarvetta.

Aiemmin tehtyjä eläinsuojelutarkastusten kirjallisesti dokumentoitavia auditointeja ei toteuteta EU-tarkastusten siirryttyä kunnasta aluehallintoviraston tehtäväksi. Tarkastusten tekemistä yhdessä kunnallisen viranomaisen kanssa tehdään ohjaustarpeen mukaan.

Auditointisuunnitelma laaditaan LSSAVI:ssa sen jälkeen, kun on saatu Evirasta riittävä ohjaus.

Viranomaisten auditointijärjestelmään liittyvät auditoinnit

Aluehallintoviraston ristiinauditointisuunnitelma tehdään ja auditoinnit aloitetaan sen jälkeen, kun on käytettävissä riittävä ohjeistus asian hoitamiseksi. Ohjausta odotetaan EVIRA:lta, EVIRA:n vetämältä laatuhankeelta ja valvonnan auditointien koordinoitiryhmältä.

AVI:n oman toiminnan auditoinnit

Valvonta-asetuksen mukaisen aluehallintoviraston sisäisen auditointiohjelman suunnittelu aloitetaan menossa olevan laatuorganisaation yhteydessä. Auditointiohjelmaan tulee kuulumaan ulkoisena auditointina viranomaisten ristiinauditointisuunnitelman mukaiset aluehallintovirastojen auditoinnit.

7.3 Palautteen kerääminen ja käsittely

Kaikki mahdollinen palaute huomioidaan, oli se erikseen kerättyä tai epävirallisten keskustelujen tai reklamaatioiden kautta saatua. Järjestetyillä koulutuspäivillä jaetaan osallistujille palautelomakkeet. Saatu palaute pyritään huomioimaan seuraavien tilaisuuksien suunnittelussa. Kaikille tiloille, joille tehdään otanta-eläinsuojelutarkastus, jätetään palautelomake ja etukäteen maksettu palautuskuori. Saatu palaute arvioidaan ja esitetään myös sidosryhmille.

7.4 Toiminnan kehittäminen ja jatkuva parantaminen

Prosessien kuvaaminen ja kehittäminen on jatkuvaa työtä ja tapahtuu Itä-Suomen aluehallintoviraston johdolla ja ympäristöterveydenhuollon yksikön osalta LSSAVIn Tampereen yksikössä toimivan kehittämisspäällikön ohjauksessa. Tampereen yksikön ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja toimii jäsenenä LSSAVIn prosessien kehittämisen pilottiryhmässä. Työohjeiden tekemistä ja prosessien kuvaamista jatketaan vuonna 2014.

Tässä valvontasuunnitelmassa esitettyihin LSSAVIn toiminnan tavoitteisiin liittyviä mittareita kehitetään ympäristöterveydenhuollon prosessien kehittämisen yhteydessä. Mittareiden kehittämisen yhteydessä sovitaan ns. raja-arvoista kullekin mittarille ja myös siitä, mitä toimenpiteitä raja-arvojen alittaminen/ylittäminen aiheuttaa. Lisäksi VM:n asettama valtakunnallinen ”resurssiryhmä” on työstänyt aluehallintovirastojen toiminnan tehokkuutta, laatua, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta kuvaavia mittareita, joiden avulla LSSAVIn toimintaa voidaan mitata ja raportoida eteenpäin. LSSAVI noudattaa työryhmän linjaamia periaatteita.

LSSAVI:ssa osallistutaan myös Eviran vetämään laatujärjestelmähankkeeseen. Prosessien kehittämistyö tukee tätä työtä. Laatujärjestelmätyön myötä kehitetään LSSAVIn elintarvikevalvonnan ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sisäistä laatuauditointia.

8 VARAUTUMINEN ERITYISTILANTEISIIN

Valvonta-asetuksen 4. artiklassa edellytetään, että toimivaltaisilla viranomaisilla on valmiit varosuunnitelmat ja että ne ovat valmiita toteuttamaan suunnitelmat hätätapauksissa.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston peruspalvelut, oikeusturva ja luvat vastuualueella on 2010 päivitetty valmiussuunnitelma, jossa on toimintamallit poikkeusoloja ja erityistilanteita varten myös ympäristöterveydenhuollon osalta. Siinä on kuvattu erityistilannekorttien avulla toimintamenettely esimerkiksi talousveden saastumisessa, kemikaalionnettomuudessa, ruokamyrkytyksen tapahtuessa, helposti leviävän eläintaudin purkauksessa ja lintuinfluenssatilanteessa. Vastuualueen valmiussuunnitelmassa on nimetty myös ympäristöterveydenhuollon henkilöstöstä asiantuntijoita toimimaan sekä erityistilanteessa että poikkeusoloissa.

Erityistilanteisiin varaudutaan myös vuonna 2010 päivitetyn ympäristöterveyden erityistilanteiden oppaan ohjeistuksen mukaisesti.

Valmiuden ylläpitämiseksi ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat ja läänineläinlääkärit osallistuvat mm. VALHA- harjoituksiin ja aluehallintoviraston ja pelastuslaitoksen yhdessä eri maakunnissa järjestämiin vuosittaisiin eri aihealueita, kuten esimerkiksi eläintauteja ja/tai elintarviketurvallisuutta, käsitteleviin valmiusharjoituksiin ja niitä edeltävään koulutukseen.

Eläintauteihin varautuminen on käsitelty kohdassa 13.1.

9 YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

AVIn sisäinen yhteistyö

Hajautettu organisaatio asettaa erityishaasteita yhteistyölle. Toimipaikkojen välinen yhteistyö ja viestintä tapahtuu puhelimitse, sähköpostilla ja yhteisen verkon kautta yhteisten kansioden välityksellä, sekä lähettämällä tarvittaessa kopiot päätöksistä, määräyksistä ja muista asiakirjoista tiedoksi muille asianosaisille kuten ylijohdajalle, vastuualueen johtajille, yksikön päälliköille, läänineläinlääkäreille, ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajille sekä muulle ympäristöterveydenhuollon henkilöstölle. Virastolla on myös rajatulla käyttöoikeudella toimivia yksikkö- tai ryhmäkohtaisia kansioita V-aseamalla, joihin tallennetaan yhteisiä asioita. Ympäristöterveydenhuollon yksiköllä on käytössään mm. seuraavia kansioita: "Eläinlääkärit", "YMPIN YKSIKKÖ LSSAVI", "AVI Läänineläinlääkärit/LSS", "Eisutarkpäätökset Aviin tulleet Vsa".

Lausuntopyynnöt jaetaan koko yksikön väelle sillä pyynnöllä, että halukas lausunnon valmistelija voi ilmoittautua. Muut antavat omat näkemyksensä sähköpostitse ilmoittautuneelle lausunnon valmistelijalle. Lausuttavan asian merkityksestä ja tärkeydestä riippuen asian lausuu lausunnon valmistelija yksin tai lausunto annetaan esittelystä kahdella nimellä yksikön päällikön, vastuualueen johtajan tai ylijohdajan toimiessa asian ratkaisijana.

Ympäristöterveydenhuollon yksikössä pidetään noin kuukauden välein, kesäkuukausia lukuun ottamatta, yhteisiä videopalavereja, joissa keskustellaan ajankohtaisista yhteisistä asioista ja sovitaan mm. yhteisistä menettelytavoista ja työnjaoista. Vastuualueen kokousten yhteydessä pidetyssä palaverissa on koko yksikön väki fyysisesti samassa paikassa. Jokaisesta palaverista laaditaan muistio.

"Haalaritiimin" tilavalvontoja tekevät läänineläinlääkärit ja "Elintarvikevalvontatiimin" ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat ja läänineläinlääkärit pitävät omia palavereitaan tarpeen mukaan tiiminvetäjän johdolla. Näistäkin palavereista tehdään muistiot.

Viranomaisten välinen yhteistyö

Eviran, aluehallintoviraston ja kunnan eläinlääkintä- sekä elintarvikevalvontaviranomaisten välinen yhteistyö ja tiedottaminen perustuvat

toimintaa ohjaavaan lainsäädäntöön. Aluehallintovirasto saa Eviran ohjauksen kirjeitse tai sähköpostilla. Kiireelliset toimenpidepyynnöt erityisesti eläintautiasioissa Evira toimittaa sähköpostilla ja varmistaa aina puhelimitse, että viesti tulee vastaanotettua. Läänineläinlääkäri ilmoittaa asiasta välittömästi kunnaneläinlääkärille puhelimitse ja toimittaa Eviran sähköpostiviestin asiaa hoitavalle kunnaneläinlääkärille jatkopostituksena. Lisäksi annetaan kunnaneläinlääkärille kirjalliset määräykset kirjeellä tai sähköpostilla. Aluehallintovirasto ilmoittaa Eviralle ja tarvittaessa muiden aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreille tietoonsa tulleista vastustettavien eläintautien epäilyistä sekä tautiepäilyn tai vahvistetun taudin takia suorittamista toimenpiteistä (mm. epidemiologiset selvitykset nautojen, sikojen ja siipikarjan salmonellatapauksissa).

Yhteistoiminta poliisin kanssa on vakiintunut eläinsuojelussa virka-apupyynnöiden osalta. Poliisin kanssa tehdään yhteistyötä paitsi valvontatilanteissa myös esitutkinnassa. Yhteistyötä tehdään myös syyttäjän kanssa ennen käräjäoikeuden istuntoja. Läänineläinlääkärit osallistuvat vuosittaiseen valtakunnalliseen viranomaisien eläinsuojelupäivään, ja alueellisille viranomaisille (kunnaneläinlääkärit, poliisi, syyttäjä) järjestetään mahdollisuus seurata päivää aluehallintovirastossa videon välityksellä.

Myös helposti leviävien eläintautien varautumiseen liittyvät asiat nostetaan esille poliisien kanssa. Yhteistyötä tullaan jatkamaan poliisilaitosten kanssa.

Alueellisten pelastuslaitosten kanssa käydään vuoden 2014 aikana neuvottelut helposti leviävien eläintautien varautumiseen liittyvistä tarpeista.

ELY-keskusten ja aluehallintoviraston välinen yhteistyö on tiivistynyt viime vuosina lähinnä ID-valvonnan, otanta-eläinsuojelutarkastusten ja täydentävien ehtojen valvonnan yhteydessä. Yhteistyö tapahtuu aluehallintoviraston valvontaa tekevien eläinlääkärien toimesta käytännön valvontatilanteissa, joissa tarvittaessa toimitaan yhdessä ELY:n virkamiesten kanssa.

Zoonosiepäilyssä aluehallintovirasto ohjaa tekemään ilmoituksen terveyskeskukseen tartuntataudeista vastaavalle tai johtavalle lääkärille. Ilmoitusvelvollisuus koskee kunnaneläinlääkäriä, joka saa tiedon epäilystä tai varmistetusta tautitapauksesta.

Teurastamojen tarkastuseläinlääkärit ilmoittavat aluehallintovirastolle havaitsemansa eläinsuojelulliset epäkohdat sekä lantapanssarien esiintymistilat. Näiden ilmoitusten perusteella aluehallintovirasto määrää tarvittaessa kunnaneläinlääkärin tekemään asianomaiselle tilalle eläinsuojelutarkastuksen.

Muu yhteistyö

Aluehallintovirastolta pyydetään vuosittain elintarvikelainsäädäntöön liittyviä tai Eviran ohjeita ja malliasiakirjoja koskevia lausuntoja, joihin lausutaan tehtäväjaon mukaisesti. Lausuntoja annetaan resurssien vähäisyyden vuoksi vain asioihin, jotka ovat lainsäädännöllisesti merkittäviä tai vaikutukseltaan laaja-alaisia.

Meijerien kanssa tehdään yhteistyötä maidon laatuun ja eläinterveydenhuoltoon liittyvissä asioissa. Tarvittaessa osallistutaan meijereiden kanssa kunnaneläinlääkäreille suunnattuihin tilaisuuksiin. Aluehallintovirasto ottaa vastaan meijereiden toimittamat tiedot mikrobilääkejäämistä ja määrää kunnaneläinlääkärin tekemään selvityksen lääkejäämästä.

Läänineläinlääkärit tekevät myös yhteistyötä mm. tuottajajärjestöjen, eläinsuojelujärjestöjen ja riistanhoitopiirien kanssa. Tarvittaessa on osallistuttu kokouksiin ja selvennetty lainsäädännön vaatimuksia ja kerrottu valvontaprosesseista. On annettu neuvontaa puhelimitse ja sähköpostitse.

Erillisiä kaikkien aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreiden kuin myös elintarvikevalvonnasta vastaavien ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajien omia valtakunnallisia tapaamisia järjestetään tarpeen mukaan.

Viestintä

Valvonta-asetus edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan suurta avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin ja valvontaraportteihin. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle on laadittu ja hyväksytty viestintäsuunnitelma vuonna 2013.

Tiedotusvastuu on sillä aluehallintoviraston eläinlääkärillä ja elintarvikevalvontaa hoitavalla ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajalla, jolle asia toimenkuvan ja työnjaon perusteella kuuluu.

Erityistilanteisiin liittyvä viestintä tulee kyseeseen helposti leviävien eläintautien torjunnassa ja muissa ympäristöterveydenhuollon erityistilanteissa.

Helposti leviävistä eläintaudeista johtuvassa erityistilanteessa aluehallintovirasto noudattaa alueellisessa eläintautivalmiussuunnitelmassa olevaa viestintäsuunnitelmaa, joka on laadittu Eviran ohjeiden mukaisesti.

Muussa ympäristöterveydenhuollon erityistilanteessa (esimerkiksi elintarviketai juomavesivälitteinen epidemia) tiedotusvastuu on paikallisviranomaisilla. Aluehallintovirasto voi tiedottaa tarvittaessa silloin, jos epidemian laajuus kasvaa alueelliseksi. Tällöin tiedotetaan aluehallintoviraston erityistilanteita varten laaditun suunnitelman mukaisesti.

10 SEURANTA JA RAPORTOINTI

10.1 Raportointi omasta toiminnasta

Toimiva valvonta edellyttää valvontakäyntien seuranta, valvontatulosten raportointia ja analysointia, valvonnan suunnitelmallisuutta ja tehokasta tiedonkulkua viranomaiselta toiselle. Valvonnan yhteisten tietojärjestelmien ja rekistereiden käyttö onkin edellytys yhtenäiselle, suunnitelmalliselle ja toimivalle valvonnalle.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa tukemassa on aluehallintoviraston käytössä useita toisiinsa liittyviä Eviran tai sidosryhmien ylläpitämiä tietojärjestelmiä ja rekistereitä. Näistä tärkeimmät ovat:

- Elite (eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmä)
- Elvis (eläinten hyvinvointisovellus)
- ID- valvonta (eläinten merkintä ja rekisteröinti- sovellus)
- Traces (tuonnissa ja sisämarkkinakaupassa käytettävä järjestelmä)
- Eläintenpitäjärekisteri- ja pitopaikkarekisteri (eläintenpitäjien rekisteröinti- sovellus)
- Kartturi (rajoitusvyöhyke- sovellus)
- Eviranet (valvonnan viranomaisekstranet)

Tietojärjestelmien tarkempi kuvaus löytyy valtakunnallisesta EHO- ohjelmasta. Tietojärjestelmiä ja eläinrekistereitä käyttävät läänineläinlääkäreiden lisäksi ympäristöterveydenhuollon osastosihteerit.

Aluehallintovirastot arvioivat toimintansa onnistumista Eviraan helmikuun lopussa lähetettävässä VASU- raportissa. Aluehallintoviraston VASU- raportti sisältää valvonta-asetuksen mukaisen raportoinnin, Eviran ja aluehallintoviraston tulossopimuksen mukaisen raportoinnin sekä elintarvikelain mukaisen aluehallintoviraston valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin. Lisäksi samassa raportissa on aluehallintoviraston laatima yhteenveto alueensa kuntien VASU- tiedoista ja analyysi suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan toteutumisesta alueellaan (analyysi siinä vaiheessa, kun Evirasta saadaan kuntien KUTI-tiedot elintarvikehuoneistojen valvonnan osalta).

Vuonna 2014 laaditaan strategisen tulossopimuksen mukaisesti kirjallinen väliraportti VM:lle lokakuun alkuun mennessä (31.8. tiedot).

LSSAVIn ympäristöterveydenhuollon yksikkö seuraa valvontasuunnitelmiansa toteutumista sisäisesti muutaman kerran vuodessa järjestettävissä yksikköpalaverissaan. Yksiköiden välisiä videokokouksia pidetään kerran kuukaudessa. Tarvittaessa tehdään toimintaan tarkennuksia ja tehtäviä voidaan priorisoida uudelleen, mikäli tarve vaatii. Toteutuminen ja sovitut toiminnan muutokset kirjataan palaverista laadittavaan muistioon.

Yksikössä ratkaistuista kanteluista, lausunnoista ja myönnettyistä luvista pidetään ajantasaista seuranta. Tehtyjen tarkastusten, auditointien, valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arviointien sekä järjestetyn koulutuksen lukumäärät selvitetään neljännesvuosittain. Toimintaa arvioidaan yksikön kokouksissa ja vastuualueen johtoryhmän kokouksissa.

Maa- ja metsätalousministeriöltä saadun määrärahan käytöstä ja kuntien suorittaman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontamäärästä raportoidaan ministeriölle vuosittain aluehallintoviraston taloushallinnosta ja osastosihteerien kirjanpidosta saatujen tietojen pohjalta.

10.2 Alueen toiminnan onnistuminen ja analysointi

10.2.1. Valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arviointi

Kunnallisen valvontayksikön tulee laatia monivuotinen kansallisiin valvontaohjelmiin (EVO ja EHO) perustuvat valvontasuunnitelmat, jotka tulee tarkistaa ja päivittää tarvittaessa, vähintään kuitenkin kolmen vuoden välein. Päivitetyt suunnitelmat tulee toimittaa aluehallintovirastoon edellisen vuoden loppuun mennessä, tai Eviran erikseen ohjaamassa aikataulussa.

Valvontasuunnitelman arvioinnin osalta tavoitteena on ollut, että LSSAVIn alueella arvioinnit tehdään koko ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontasuunnitelman arviointina. Tähän ei ole kuitenkaan päästy vaan EVO- ja EHO- suunnitelmat on aluehallintovirastossa arvioitu erikseen. Arvioinnista toimitetaan raportti arvioitavaan valvontayksikköön. Valvontasuunnitelmissa esiintyvistä puutteista tai tarkennusta vaativista kohdista annetaan valvontayksiköille kehitysehdotuksia. Kehitysehdotukset pyydetään huomioimaan seuraavan vuoden valvontasuunnitelman laatimisessa.

Elintarvikevalvontasuunnitelmat:

Elintarvikelain 23/2006 48 §:n mukaisesti kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma. Kunnan on arvioitava vuosittain valvontasuunnitelmansa toteutuminen ja arvioinnin tulokset tulee toimittaa aluehallintoviranomaiselle ja keskusviranomaiselle siten kuin siitä Eviran Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa (EVO) erikseen säädetään.

Elintarvikelain 31 §:n mukaan aluehallintoviranomaisen tulee arvioida kuntien valvontasuunnitelmat sekä tarkastaa niiden toteutumista. Kunnan valvontasuunnitelma voidaan Eviran ohjeen mukaan laatia kolmivuotisjaksoille, joten aluehallintoviranomaisen on perusteltua arvioida kuntien suunnitelmat noin kolmen vuoden välein.

Kunnan valvontasuunnitelmasta on säädetty elintarvikelaissa sekä valvontasuunnitelma-asetuksessa 665/2006. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on arvioinut kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmat elintarvikelain 48 §:ssä ja valvontasuunnitelma-asetuksen 3 §:ssä mainittujen vähimmäisvaatimusten osalta. Lisäksi arvioinnissa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman ja valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman valvontasuunnitelmaa koskevia asioita. Elintarvikevalvontasuunnitelmien arviointiin on käytetty aluehallintovirastossa laadittua arviointilomaketta.

Kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmien arviointi on vuodesta 2012 lähtien yhdistetty kunnallisen elintarvikevalvonnan vaatimuksenmukaisuuden auditointeihin, koska kuntien suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan arvioiminen on yksi yleisauditoinnin keskeisin osa-alue ja jokainen yksikkö auditoidaan uusien ohjeiden mukaisesti aikaisempaa selkeästi useammin. Valvontasuunnitelmien arviointi liitetään vuodesta 2014 alkaen toteutettaviin valvontayksiköiden ohjaus- ja arviointikäynteihin, jotka ovat osa Eviran kehittyvää auditointijärjestelmää. Arviointikäynteihin liittyneenä valvontasuunnitelman arvioinnista ei aina laadita erillistä raporttia vaan asiat

kirjataan ohjaus- ja arviointikäynnistä laadittavaan raporttiin. Tämän lisäksi arvioidaan harkinnan mukaan muiden yksiköiden valvontasuunnitelmia. Näistä arvioinneista laaditaan oma arviointiraportti.

Vuonna 2014 tavoitteena on arvioida neljän yksikön elintarvikevalvontasuunnitelmat.

Kuntien eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmat

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä niiden saatavuudesta, laadusta ja resursseista. Aluehallintovirasto ohjaa kunnallisten valvontasuunnitelmien laatimista ja pyytää tarvittaessa kunnalta/yhteistoiminta-alueelta lisäselvitystä eläinlääkintähuollon valvontatehtävien, riittävien resurssien, päivystyksen ja tarvittavien sijaisten järjestämisestä.

Aluehallintovirasto arvioi kuntien valvontasuunnitelmia ja valvoo niiden toteutumista vertaamalla suunnitelmia toteutuneeseen valvontaan ja analysoimalla valvontayksiköiltä erikseen pyydettyä aineistoa. Kunta raportoi vuosittain valvontasuunnitelmansa toteutumisesta aluehallintovirastoon AVIn ja Eviran ohjeistuksen mukaisesti. Aluehallintovirasto toimittaa vuosittain tiedot alueensa kuntien valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arvioinneista Eviran erikseen toimittaman ohjeistuksen ja aikataulun mukaisesti.

Aluehallintovirasto antaa arviointinsa pohjalta kunnalle palautteen, jolla ohjataan kyseisen toimialan kehittämistä kunnassa. Palaute pyritään toimittamaan kullekin valvontayksikölle vähintään joka kolmas vuosi.

Toteutumisen arvioinnissa aluehallintovirasto tarkastelee muun muassa:

- valvonnan kattavuutta
- eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua
- tarkastusten määrää suhteessa valvontasuunnitelmaan
- voimavaroja ja yhteistoiminta-alueen toimivuutta
- toiminnan mahdollisia puutteita; sekä
- mahdollisesti tehtyjä toiminnan tarkastuksia / auditointeja

10.2.2. Elintarvikevalvonnan tietojen tarkastaminen ja arviointi

Kunnalliset valvontaviranomaiset ylläpitävät tietojärjestelmiä valvontakohteista ja valvontatapahtumista. Niistä laaditaan raportteja sekä omiin seurantarpeisiin että keskus- ja aluehallinnon esittämiin pyyntöihin. Valtakunnallisella keskitetyllä valvontatietojen keruulla (KUTI), Elintarvikevalvonnan ja -tutkimuksen tiedonkeruulla (ELTU), valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arvioinneilla sekä auditointien tuloksilla saadaan yleiskuva elintarvikevalvonnan tilanteesta Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella sekä valtakunnallisesti koko Suomen alueella.

Valvonnasta kerättäviä tietoja käytetään valvonnan seurannassa, toteutumisen arvioinnissa sekä ohjauksen ja suunnittelun tukena.

Valvontatietoja käytetään myös aluehallintoviraston tekemässä peruspalvelujen saatavuuden arvioinnissa.

Valvonta-asetuksen mukaan jäsenvaltiot laativat komissiolle vuosiraportin, jonka laadinnassa käytetään valvontayksiköistä kerättyjä valvontatietoja (mm. ELTU ja VASU) ja valvonnan raportoinnin aikataulut (kunnista AVlin ja AVIsta Eviraan) on sidoksissa komissiolle toimitettavan vuosiraportin aikatauluun.

ELTU- ja KUTI – tietojen kokoaminen ja tarkastaminen

Evira ja aluehallintovirastot seuraavat elintarvikevalvontaa kunnallisista valvontayksiköistä vuosittain elintarvikehuoneistojen valvonnan osalta keskitetysti KUTI:iin menneiden tietojen avulla sekä alkutuotannon valvonnan sekä viranomaisnäytteenoton ja tutkimusten osalta ELTU- tietojen avulla. Kunnalliset valvontayksiköt lähettävät vuotta 2013 koskevat ELTU-valvontatiedot (lomake A: yleistiedot koskien elintarvikevalvonnan kokonaisyöaikaa ja valvontaa tekeviä henkilöitä; lomake B: alkutuotanto sekä lomake C: viranomaisnäytteenotto ja tutkimukset) aluehallintovirastoon tammikuun loppuun 2014 mennessä. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto valvoo, että kaikki alueen valvontayksiköt palauttavat ELTU- lomakkeet. Lomakkeet tarkastetaan toimipaikkakohtaisesti (ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkäri), arvioidaan tietojen oikeellisuus ja huolehditaan yhdessä valvontayksikön kanssa mahdollisesti esiin tulleiden puutteiden/virheiden korjaamisesta ennen lomakkeiden toimittamista Eviraan 28.2. mennessä.

Aluehallintovirastoilla ei vielä vuonna 2014 ole pääsyä keskitettyyn KUTI -järjestelmään ja aluehallintovirasto saa tarvittavat elintarvikehuoneistojen valvontaa koskevat tiedot Eviranetistä, jonne yksikkökohtaiset tiedot (ELTUa vastaavat) tulevat 15.2.2014. Kunnallisten valvontayksiköiden tulee tämän jälkeen kahden viikon aikana tarkistaa omien KUTI -tietojensa oikeellisuus ja aluehallintovirasto tiedottaa yksiköitä asiassa.

VASU- raporttien kokoaminen ja yhteenveto

Kunnat laativat vuosittain webropol- kyselynä (linkki Eviranetissä) toteutettavan raportin elintarvikevalvonnan ja eläinten terveyden ja hyvinvointivalvonnan toteutumisesta (VASU- raportti), jossa arvioidaan valvonnan onnistumista kokonaisuudessaan. Oma toiminta arvioidaan suhteessa elintarvikelainsäädännössä asetettuihin tavoitteisiin ja omaan suunnitelmaansa niin, että VASU- raportti voidaan Suomen osalta tehdä komission ohjeen mukaisesti. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto valvoo, että kaikki alueen valvontayksiköt toimittavat raportit määräaikana tammikuun loppuun mennessä ja tiedotta yksiköitä raportoinnista (ohjeet ja linkki kyselyyn Eviranetin sivulla).

Aluehallintovirasto kokoaa yhteenvedon alueensa kuntien valvonnan toteutumisesta oman toimintansa VASU-raportoinnin yhteydessä samaan raporttiin ja raportti toimitetaan Eviraan helmikuun loppuun mennessä. Yhteenvedon lisäksi laaditaan alueellisista tiedoista analyysi kattaen ainakin seuraavat asiat: kuntien elintarvikevalvontasuunnitelman kattavuus ja toteutuminen, suunnitelmallisten elintarvikehuoneistotarkastusten ja

alkutuotantopaikkojen tarkastusten toteutuminen sekä kuntien näytteenotto- ja tutkimussuunnitelmien toteutuminen. Analyysi laaditaan, kun saadaan Evirasta tarkistettut KUTI- tiedot. Yhteenvetoa ja analyysiä hyödynnetään peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa, auditoinneissa (ohjaus- ja arviointikäynneillä) sekä kuntien muussa ohjauksessa.

10.3 Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden ohjaus

Yhteistoiminta-aluelaki (410/2009) edellyttää, että jos kunta huolehtii ympäristöterveydenhuollosta itse, sillä on oltava tehtävän järjestämiseksi sekä tarkoituksenmukaisen työnjaon ja erikoistumisen mahdollistamiseksi käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit tähän tehtävään. Jos kunnalla ei ole käytettävissään riittäviä henkilöresursseja, sen on yhdessä jonkin toisen tai useamman kunnan kanssa muodostettava yhteistoiminta-alue. 1.1.2014 alkaen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella on 16 kunnallista valvontayksikköä, jotka täyttävät yhteistoiminta-alueain resurssivaatimukset. Valvontayksiköistä yksi on itsenäinen kunta ja muut 15 ovat yhteistoiminta-alueita.

Kunnan tai yhteistoiminta-alueen tulee ilmoittaa toimielimen nimi, yhteystiedot ja ympäristöterveydenhuollon henkilöresurssit viranomaistietojärjestelmään (VYHA). Toimielimen on lisäksi ilmoitettava, mitkä kunnat yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat.

Aluehallintovirasto osallistuu tarvittaessa kuntien ja yhteistoiminta-alueiden sisäisiin ja niiden välisiin suunnittelu- ja neuvottelukokouksiin

10.4 Peruspalvelujen arviointi

Peruspalvelujen alueellinen arviointi on aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) nojalla aluehallintovirastojen tehtävä.

Aluehallintovirastojen strategia-asiakirjassa on tavoitteeksi asetettu seurata, valvoa ja arvioida peruspalvelujen saatavuuden lain mukaista ja yhdenvertaista toteutumista. Arviointikierroksen valmistelu käynnistyy syksyllä valtionvarainministeriön ohjekirjeellä.

Peruspalvelujen arviointi kohdistuu elintarvikevalvontaan, eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontapalvelujen sekä eläinlääkäripalvelujen saatavuuteen. LSSAVI:ssa arvioinnin suorittaa toimialallaan yksi ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkäri.

MMM:n hallinnonala ei ole mukana vuoden 2013 peruspalvelujen arviointikierroksella eli valtakunnallisen ja alueellisen arviointiraportin laadintaan ja arviointitulosten tiedottamiseen ei tarvita työpanosta alkuvuoden 2014 aikana. LSSAVI varaa resursseja peruspalvelujen vuoden 2014 arviointikierroksen suunnitteluun ja käynnistykseen (kesällä ja syksyllä), mikäli MMM:n hallinnonala on mukana vuoden 2014 arviointikierroksella.

OSA II ELINTARVIKEVALVONNAN OHJAUS JA TOIMEENPANO

11 ELINTARVIKEVALVONNAN OHJAUS

Kunnallisten elintarvikevalvontayksiköiden ohjauskeinoja ovat valvontasuunnitelmien arviointi, auditointijärjestelmään kuuluvat ohjaus- ja arviointikäynnit, neuvonta, koulutus, reaaliaikainen ohjaus sekä tiettyihin valvonnan osa-alueisiin liittyvät ohjauskäynnit (kontaktimateriaalivalvonta) ja valvontahankkeet.

Reaaliaikainen kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten ohjaus ja neuvonta

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajien ja läänineläinlääkärien ohjaukseen käytettävä työaika painottuu reaaliaikaiseen kunnallisten valvontayksiköiden ohjaukseen ja neuvontaan. Kunnalliset ympäristöterveydenhuollon viranomaiset ottavat neuvoja pyytäessään yhteyttä LSSAVlin yleensä joko puhelimitse tai sähköpostilla. Neuvoa pyydetään erilaisissa valvonnassa esille tulleissa lainsäädännön tulkintakysymyksissä ja valvonnan toimeenpanossa. Kysymyksiin pyritään vastaamaan nopeassa aikataulussa. Tarvittaessa pyydetään tulkintoihin apua Evirasta. Kysymyksen luonteesta riippuen vastaukset voidaan laajentaa koskemaan myös koko LSSAVIn aluetta lähettämällä vastaus tiedoksi kaikkiin alueen valvontayksiköihin. Reaaliaikainen neuvonta vie LSSAVIn henkilöstöltä valvojaa kohti arviolta ainakin viidesosan työajasta.

Ohjauskäynnit kunnallisissa valvontayksiköissä

Kunnallisilla valvontayksiköillä on mahdollisuus aikaisempien vuosien tapaan vuonna 2014 pyytää ohjauskäyntiä vaativiin elintarvikevalvonnan osa-alueisiin liittyen (erityisesti kontaktimateriaalivalvonta). Ohjauspyyntöihin vastataan sen hetkisten resurssien mukaan. Kontaktimateriaalivalvonnan ohjausta pyritään liittämään myös vuoden 2014 EVO -valvontahankkeen tarkastusten yhteyteen, kun aluehallintoviraston edustaja osallistuu joihinkin tarkastuskäynteihin.

Ohjauskäynnillä tehdään kunnallisen tarkastajan kanssa tarkastus elintarvikehuoneistoon. LSSAVIn elintarvikevalvontaa tekevät työntekijä suunnittelee etukäteen tarkastuksen ja on yhteydessä valvontayksikön tarkastajaan sopiakseen tarkastuksen kulusta ja mahdollisista etukäteistoiminnoista. LSSAVIn työntekijä ohjaa kunnallista tarkastajaa ottamalla vastuun tarkastuksen kulusta. Käynnistä laaditaan tarkastuskertomus, joka osoitetaan kunnalliselle valvontayksikölle jatkotoimenpiteitä varten. Kunnallista valvontayksikköä pyydetään toimittamaan mahdollinen lisä- tai uusintatarkastuskertomus sekä mahdolliset valvontakohteen antamat selvitykset LSSAVlin, jotta voidaan varmistua havaittujen puutteiden korjaantumisesta.

EVO -valvontahankkeet

Vuotta 2014 koskevat hankkeet ovat edelliseltä vuodelta vuodelle 2014 jatkuvan terveystuoteprojektin lisäksi yhteispohjoismainen elintarvikekontaktimateriaalien valvontahanke sekä kasvisten käsittelyhygieniaan ennen vähittäismyyntiä liittyvä hanke. Näistä aluehallintoviraston osalta painottuu kontaktimateriaalivalvonnan valvontahanke, jonka suunnittelussakin LSSAVI on mukana. Hankkeiden tarkempi kuvaus on liitteessä 7.

Yhteispohjoismainen elintarvikekontaktimateriaalien valvontahanke toteutetaan Suomessa EVO-2014 hankkeena toukokuun – marraskuun aikana ja se kohdistuu sekä materiaalien valmistukseen ja eri markkinointivaiheisiin että niiden käyttöön elintarvikevalmistuksessa. Vaatimustenmukaisuusilmoitus ja sen taustadokumentit ovat välttämättömiä asiakirjoja osoittamaan, että elintarvikekontaktimateriaalit ovat vaatimustenmukaisia. Tämän johdosta projekti tulee kohdistumaan pääosin vaatimustenmukaisuusilmoitusten ja niiden taustadokumenttien tarkastamiseen. Mahdollisesti projektiin sisällytetään joitakin muovien analyysjä.

Projektia suunnittelevassa Pohjoismaiden vastuuviranomaisten yhteisessä työryhmässä on mukana LSSAVIn elintarvikevalvontaa tekevä ylitarkastaja. Lisäksi aluehallintovirasto ottaa aiheen mukaan työnohjauspäivien ohjelmaan ja kannustaa kuntia osallistumaan projektiin sekä myös osallistuu Tanskan koulutukseen. Aluehallintovirasto tekee joitakin tarkastuksia yhdessä kuntien viranomaisten kanssa.

Lisäksi tehdään varaus mahdollisesti myöhemmin sovittavaan kansalliseen/LSSAVI – yhteistyöhön yhteistyössä Eviran kanssa (tarkoitteen mahdollista valtakunnallista konsultointiapua hankkeen aikana). LSSAVI varaa resursseja projektin suunnitteluun, koulutukseen ja toteuttamiseen 30 - 35 htpv

Terveystuotteen valvontahankkeessa (EVO 2013- 2014) Eviran projektihenkilö tekee yhdessä kuntien valvojien kanssa tarkastuskäyntejä (opastavat tarkastukset), joissa valvontaan terveystuotteen käyttöä ja opastetaan toimijoita. Valvontaprojektin tavoitteena on saattaa väiteasetuksen vaatimukset toimijoiden tietoon ja edesauttaa terveystuotteen omavalvontaa sekä yhtenäistää terveystuotteen valvontaa Suomessa. Tavoitteena on myös poistaa elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä ja mainonnasta terveystuotteet, jotka eivät ole väiteasetuksen mukaisia. Aluehallintovirastojen elintarvikevalvonnan asiantuntijat osallistuvat tarkastuksiin.

LSSAVIn alueella on tehty opastavia tarkastuksia (8 kpl) jo vuonna 2013 marraskuussa eikä aluehallintovirasto varaa resursseja opastavien tarkastusten koordinointiin ja toteuttamiseen enää vuonna 2014 mutta varaa resursseja 2 – 4 htpv muihin mahdollisiin tehtäviin kuten projektin tulosten käsittelyyn esim. työnohjaustilaisuuksissa.

Kasvisten käsittelyhygieniaan elintarvikehuoneistossa ennen vähittäismyyntiä koskeva hanke on jatkoa kasvisvarastojen olosuhdekartoitus –hankkeelle ja siinä on tarkoitus selvittää kasvisten hygieniaan vaikuttavia seikkoja kasvisten käsittelyssä ennen vähittäismyyntiä ja mukana on myös itutuotanto. Projekti-aika on 12.7.2013 – 1.8.2014.

Hankkeen markkinoinnin ja valvojen ohjauksen lisäksi aluehallintovirasto varaa resurssia ja osallistuu mahdollisuuksiensa mukaan joihinkin kuntien tekemiin tarkastuksiin. Aluehallintovirasto on myös suunnitellut ottavansa mahdollisuuksien mukaan yhden yksikön vuoden 2014 ohjaus- ja arviointikäyntiin liittyen kohdevalvonnan käynnin elintarvikkeiden alkutuotantopaikkaan/ elintarvikehuoneistoon (kasvisvarasto) alueen vahvalla kasvisten viljelyalueella (tomaatin/perunan viljely). LSSAVI varaa hankkeen toteuttamiseen 5-8 htpv.

Valtakunnallisen valvontatietojen julkistamisjärjestelmän (Oiva) toteuttamisen ja käytäntöjen yhtenäistäminen

Elintarvikevalvonnan painopisteenä vuodelle 2014 on valvonnan yhdenmukaistaminen aluehallintoviraston alueella Oiva-järjestelmän tulosten perusteella. Oivan käyttöönoton (1.5.2013) sekä ohjeisiin koulutuksen ja ohjauksen jälkeen tarvitaan järjestelmän toteutuksen osalta valtakunnallista yhtenäistämistä.

Vuonna 2014 tavoitteena on aluehallintovirastojen osalta elintarvikevalvojen Oiva-käsitysten yhtenäistäminen eli luoda yhteisymmärrys Oiva-järjestelmän toteuttamisesta ja käytännöistä (tarkastukset, arviointi, raportointi).

Aluehallintovirastojen elintarvikevalvojat tekevät yhdessä Eviran sekä kohteiden tarkastajien kanssa harjoitustarkastuksia. Aluehallintovirastot selvittävät kunnat ja tarkastuskohteet, joissa on mahdollisuus tehdä harjoituskäyntejä. Kohteita valitaan muutama (3-4 kuntaa, 2-4 kohdetta) koko maan alueelta ja yhteen käyntiin osallistuu samalla useampien AVLen valvoja. Aluehallintovirastojen ja Eviran kanssa on alustavasti sovittu, että yksi yhteistarkastus toteutetaan alueella (Jyväskylä) ja siihen osallistuvat kunnan, LSSAVIn ja Eviran valvojen lisäksi ISAVIn elintarvikevalvontaa tekevä ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja.

LSSAVI varaa resursseja Oivan alueelliseen (ja samalla valtakunnalliseenkin) yhtenäistämistyöhön n. 25-30 htpv.

12 ELINTARVIKEVALVONNAN TOIMEENPANO

12.1 Alkoholijuomamyymälöiden valvonta

Aluehallintovirasto käsittelee elintarvikelain mukaiset elintarvikehuoneistoilmoitukset (Elintarvikelaki (23/2006) 13 §) alkoholilain 13 §:ssä tarkoitetuista alkoholijuomamyymälöistä ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuista tilaviini- ja sahtimyymälöistä. Ko. elintarvikehuoneistojen valvonnan ohjaavana keskusvirastona toimii Valvira.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella on yhteensä 80 kpl hyväksyttyä alkoholijuomamyymälää (Jyväskylän toimipaikan alueella 22 kpl, Tampereen alueella 29 kpl ja Vaasan alueella 29 kpl). Lisäksi alueella on viisi tilaviini- ja sahtimyymälää.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella käsitellään vuonna 2014 ilmoitukset uusista, toimintansa aloittavista alkoholijuomamyymälöistä. Alkoholijuomamyymälöiden elintarvikehuoneistoilmoituksia varten on laadittu aluehallintovirastojen yhteinen ilmoituslomake Eviran malliasiakirjaa muokkaamalla. Ilmoituksia tulee normaalisti alle viisi vuodessa (myymäläsiirrot ja uudet myymälät). Toimijalle annetaan malliasiakirjan mukainen todistus ilmoituksen käsittelystä ja ilmoituksen käsittelyn yhteydessä arvioidaan riskinarvioinnin mukaan, milloin kohteeseen tehdään alkutarkastus (1. tarkastus). Näissä kohteissa myydään yleisesti vain pakattuja elintarvikkeita, jotka sahtia lukuun ottamatta eivät säilykseen vaadi kylmäsäilytystä ja Eviran ohjeiden mukainen 1. tarkastuksen ajankohta on siten viimeistään kuuden kuukauden kuluttua ilmoitetun toiminnan aloittamisesta. Ilmoituksen käsittelyn jälkeen kohde siirtyy suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Alkoholijuomamyymälät on rekisteröity LSSAVIn alkoholivalvontaviranomaisen käytössä olevaan ALLU -tietojärjestelmään. Sinne on kirjattu tiedot myymälöiden elintarvikehuoneistoksi hyväksymisestä sekä omavalvontasuunnitelmien hyväksymisestä (päivämäärät). Tiedot alkoholijuomamyymälöiden elintarvikehuoneistoilmoitusten käsittelystä sekä tehdyt suunnitelmalliset tarkastuskäynnit pyritään myös kirjaamaan ko. järjestelmään. Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat eivät pääse ALLU-järjestelmään vaan heillä on käytössään Excel-pohjainen taulukko kohteistaan, ja taulukoon on merkitty kohdetietojen lisäksi tiedot hyväksymisistä ja ilmoitusten käsittelystä sekä tehdyt tarkastukset.

Alkoholijuomamyymälöiden suunnitelmallinen valvonta

Alkoholijuomamyymälöiden sekä tilaviini- ja sahtimyymälöiden suunnitelmallinen valvonta alkutarkastuksen ja hyväksynnän jälkeen aloitettiin vuonna 2011. Kohteita valvotaan oman riskinarvioinnin sekä Valviran mahdollisen ohjeistuksen mukaan. Kohteiden tarkastustiheyssuositusta ei ole vielä Valvirasta annettu. Aluehallintoviraston aikaisemmin tekemän ja valtakunnalliseen elintarvikevalvontaohjelmaan pohjautuneen riskinarvioinnin mukaan kohteiden tarkastustiheys on joka viides vuosi tai harvemminkin. Vuoden 2014 aikana on tavoitteena keskustella ja sopia Valviran kanssa siitä, voitaisiinko näihin kohteisiin soveltaa EVO:n riskiliitettä samoin kuin esim. apteekkeihin tai ravintolisiin myyviin kuntosaleihin eli kohteet olisivat ilmoituksenvaraisia mutta ne eivät olisi säännöllisen valvonnan piirissä vaan tarkastettaisiin vain tarpeen mukaan (alkutarkastus ja jatkossa vain jos ongelmia tai valituksia). Vuoden 2014 valvontasuunnitelmassa valvontatarve on määritelty vielä aikaisemman riskinarvioinnin mukaan.

Alkoholijuomamyymälöiden osalta on aluehallintovirastossa tehty toimipaikkakohtaisesti alustavat tarkastussuunnitelmat viideksi vuodeksi ja

sen aikana on tarkoitus tarkastaa kerran kaikki alkoholijuomamyymälät. Tarkastussuunnitelmat on tehty sen mukaan, milloin alkutarkastus on tehty (huomioiden myös tarkastuksen havainnot ja mahdollisesti annetut kehotukset) sekä kohteiden alueellinen sijainti valvonnan tehostamiseksi (samana tarkastuspäivänä saadaan tehtyä useampi kuin yksi tarkastus). Ns. vanhojen alkojen alkutarkastukset on tehty vuosina 2006 - 2009 (myymäläsiirtoja ja uusia myös vuosina 2010 - 2011).

Vuonna 2014 on tavoitteena tehdä 20 tarkastussuunnitelman mukaista tarkastusta aikaisemmin hyväksytyihin alkoholijuomamyymälöihin (ml. tilaviinimyymälät), joihin on alkutarkastus tehty hyväksymisen yhteydessä. Valvonnassa painotetaan aikaisempaan tapaan omavalvonnan toteutumista, tilojen hygienian valvontaa (olosuhdevalvontaa) sekä jäljitettävyyttä. Suunnitelmalliset tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta. Lisäksi tarkastetaan ne suunnitelmallisen valvonnan piiriin siirtyneet myymälät, joiden elintarvikehuoneistoilmoitus on käsitelty vuoden 2013 lopussa tai vuoden 2014 aikana ja joihin on tarvetta tehdä 1. tarkastus vuoden 2014 aikana. Ilmoituksen käsittelyn jälkeen tehtävässä alkutarkastuksessa varmistetaan, että elintarvikehuoneiston tilat, laitteet ja toiminta soveltuvat ilmoitettuun toimintaan ja omavalvontasuunnitelma on toimintaan nähden riittävä. Elintarvikehuoneistoilmoituksen käsittelyn jälkeisestä 1. tarkastuksesta sovitaan myymäläpäällikön kanssa etukäteen. Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka lähetetään myymälään ja kopio Alkon päätoimipaikkaan sekä annetaan aluehallintoviraston alkoholitarkastajalle.

Alkoholijuomamyymälöiden elintarvikevalvontaa ei sen luonteen eikä riskien mukaan arvioituna voida pitää aluehallintovirastossa tehtävän elintarvikevalvonnan painopisteenä eikä sillä toteuteta juurikaan aluehallintoviraston strategisen tulossopimuksen tavoitteita. Voimavarojen ollessa vähäiset muut elintarvikevalvonnan tehtävät ja nimenomaan alueen elintarviketurvallisuuden kannalta vaikuttavammat elintarvikevalvonnan tehtävät priorisoituvat tarvittaessa LSSAVIn alueella alkoholijuomamyymälöiden elintarvikevalvonnan edelle.

OSA III ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA SEKÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

13 ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alueellisen valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintauti- ja eläinsuojelulaissa sekä tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä. Valvonnassa otetaan huomioon sekä riskiperusteisuus että säädösten edellyttämät vaatimukset. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana sekä myös valtakunnallisina ja/tai

alueellisina hankkeina, jotka valitaan lakisääteisten tehtävien joukosta painopistealueiksi kullekin vuodelle.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa koskevat painotukset ja mahdolliset hankkeet päivitetään vuosittain. Vuotta 2014 koskevat painopisteet on esitetty tämän valvontasuunnitelman kohdassa 3 ja liitteessä 7. Hankkeita ei ole vuonna 2014.

Valtion vastuulla olevista eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevista kunnaneläinlääkäriin (valvontaeläinlääkäri) suorittamista tehtävistä aluehallintovirasto maksaa kunnalle todellisia kustannuksia vastaavan korvauksen valtion varoista.

13.1 Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Aluehallintovirasto vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Uudeneläintautilain (441/2013) 85 §:ssä sekä eläintautikohtaisissa erityissäännöksissä edellytetään, että aluehallintovirasto laatii aluekohtaisen valmiussuunnitelman vähintään suu- ja sorkkataudin (maa- ja metsätalousministeriön päätös suu- ja sorkkataudin vastustamisesta nro 5/EEO/96), klassisen sikaruton (maa- ja metsätalousministeriön asetus klassisen sikaruton vastustamisesta nro 22/EEO/2002) ja korkeapatogeenisen lintuinfluenssan varalta (maa- ja metsätalousministeriön asetus korkeapatogeenisen lintuinfluenssan vastustamisesta nro 1/EEO/2008). Alueellisten valmiussuunnitelmien vähimmäisisältö on kuvattu Eviran ohjeessa nro 15809/2 (päivitetty 1.8.2010).

Valmiussuunnitelmilla varmistetaan, että tarvittaessa käytössä on tilat, henkilökunta ja kaikki ne välineet ja tarvikkeet, joita tarvitaan taudin hävittämiseksi nopeasti ja tehokkaasti. Aluehallintoviraston valmiussuunnitelma helposti leviävien eläintautien varalta päivitetään vuosittain ja toimitetaan Eviran EHYT -yksikköön tammikuun loppuun mennessä. Päivittämisen tarkoituksena on varmistaa, että aluehallintoviraston jokaisella toimipisteellä on aina eläintauti-tapauksen sattuessa käytettävissään riittävät tilat ja varusteet, ja että yhteys-tiedot ja tiedot käytettävissä olevista resursseista ovat ajan tasalla. Riittävän valmiuden ylläpitämiseksi valmiusvarastot inventoidaan ja täydennetään vuosittain. Valmiusvarastot sijaitsevat Vaasassa ja Jyväskylässä.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston valmiussuunnitelma helposti leviävien eläintautien varalle on laadittu kahdelle alueelle. Toinen suunnitelma kattaa Vaasan päätoimipaikan alueen Keski-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan. Toinen suunnitelma on tehty Pirkanmaan ja Keski-Suomen alueille.

Vuoden 2014 aikana joudutaan käyttämään huomattavan suuri työpanos alueellisten valmiussuunnitelmien päivittämiseksi 1.1.2014 voimaan astuvan uuden eläintautilain vaatimusten mukaisiksi. Työ tehdään Eviran ohjauksessa ja valmiussuunnitelmat koordinoidaan yhteensopiviksi valtakunnallisen valmiussuunnitelman kanssa.

Aluehallintoviraston kunkin toimipaikan alueelle on nimetty ja koulutettu valmiuseläinlääkärit nopeasti käynnistettävää toimintaa varten. Vaasan päätoimipaikan alueella on kahdeksan valmiuseläinlääkärinä ja Pirkanmaan ja Keski-Suomen alueella on 10 valmiuseläinlääkärinä. Kunnaneläinlääkäreille vuosittain järjestettävissä työkokouksissa käsitellään myös eläintautivalmiusasioita.

Läänineläinlääkäri määrää eläintaudin torjuntatoimien aikana välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoidon muille kunnaneläinlääkäreille. Läänineläinlääkärillä on lisäksi oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella saman aluehallintoviraston toimialueella. Valmiussuunnitelmassa on tarkemmin kuvattu, miten tautitorjuntaan tarvittavan lisähenkilöstön hankinta tapahtuu.

Tehtävään halukkaat läänineläinlääkärit osallistuvat vuorollaan helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien varallaolopäivystykseen. Päivystysjakson pituus on maanantaista klo 16.15 seuraavaan maanantaiaamuun klo 8.00. Päivystysjaksoon sisältyvät arki-illat ja yöt sekä viikonloppu. Päivystysjaksoja on yhtä läänineläinlääkärinä kohden keskimäärin noin kolme kertaa vuodessa.

Varautumiskoulutus

Evira järjestää vuosittain kansallisen koulutuspäivän läänineläinlääkäreille ja valmiuseläinlääkäreille; ns. valmiuspäivän. Valmiuden ylläpitämiseksi läänineläinlääkärit osallistuvat myös valtionhallinnon harjoituksiin, EU:n, Eviran ja yhteispohjoismaisiin eläintautivalmiusharjoituksiin sekä aluehallintoviraston järjestämiin koulutuspäiviin tai valmiusharjoituksiin. Aluehallintovirasto järjestää alueensa valmiuseläinlääkäreille yhden koulutuspäivän vuodessa. Seuraava käytännön harjoitus pidetään LSSAVIn Vaasan toimipisteessä uuden eläintautilain tultua voimaan ja siihen liittyvien valmiussuunnitelman muutosten valmistuttua sekä Evirassa että aluehallintovirastossa.

13.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset sekä zoonoosit

Läänineläinlääkäri saa tiedon eläintautiepäilystä joko kunnaneläinlääkäriltä tai Evirasta. Epäillessään vastustettavia eläintauteja kunnaneläinlääkäri antaa heti tilalle tarvittavia määräyksiä suullisesti ja ilmoittaa tapauksesta läänineläinlääkärille. Jos tieto tulee Evirasta läänineläinlääkärille, läänineläinlääkäri varmistaa että tieto on mennyt myös kunnaneläinlääkärille. Jos läänineläinlääkäri pitopaikassa tehtyjen tutkimusten, laboratoriotutkimusten tulosten, eläimen ja tartuntalähteen välisen yhteyden tai muun näihin rinnastettavan syyn perusteella epäilee vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia, hän vahvistaa eläintautilain (441/2013) 20 §:n

mukaisesti *virallisen eläintautiepäilyn*. Aluehallintovirasto antaa tilalle rajoittavat määräykset ja läänineläinlääkäri ryhtyy heti tarvittaviin lakisääteisiin taudin vastustustoimenpiteisiin. Rajoittavat määräykset annetaan viimeistään tutkimustuloksen varmistuttua positiiviseksi.

Tarkemmat tautien vastustustoimenpiteet on kuvattu kyseistä tautia koskevissa säädöksissä ja alueellisessa helposti leviävien eläintautien valmiussuunnitelmassa.

Zoonoosien valvonta

Osa eläintaudeista voi tarttua myös ihmiseen aiheuttaen ihmisen sairastumisen, esimerkkinä salmonellatartunnat ja eräät influenssat kuten lintuinfluenssa. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen.

Tällaisten zoonoottisten tartuntojen leviämisen varalta valvontaviranomaisen on oltava yhteistyössä terveydenhuollon (tartuntataudeista vastaava tai johtava lääkäri) kanssa. Läänineläinlääkäri varmistaa, että kunnaneläinlääkäri on tehnyt tarvittavat ilmoitukset kunnan terveystoimikunnille ja muille eri tauteja koskevissa säädöksissä edellytetyille tahoille, kuten esimerkiksi meijereille, teurastamoille keinosiemennysyhdistyksille, rehualan toimijoille ja maatalouslomitusten paikallisyksikköön. Uusi vuonna 2014 voimaan tuleva rehulaki asettaa myös tilalle velvollisuuden toimittaa tieto tartunnasta rehuntoimittajalle/rehuntoimittajille, minkä seikan toteutuminen valvotaan kunnaneläinlääkäriin ja läänineläinlääkäriin toimesta.

13.3 Terveysvalvontaohjelmat

Uuden eläintautilain nojalla on annettu uusi valtioneuvoston asetus eläinten terveysvalvonnasta (838/2013) sekä useita sitä tarkentavia maa- ja metsätalousministeriön asetuksia.

Pakollista terveysvalvontaa toteutetaan enää ainoastaan vastustettavaksi eläintaudeiksi nimettyjen salmonellatartuntojen valvomiseksi:

- 1) kanojen ja kalkkunoiden pitopaikassa
- 2) muiden sikojen kuin tarhattujen villisikojen pitopaikassa, jossa tuotetaan uudistuseläimiä myytäväksi tai luovutettaviksi toisiin pitopaikkoihin
- 3) pitopaikassa, jossa tuotetaan muuta raakamaitoa kuin ternimaitoa luovutettavaksi kuluttajille elintarvikehuoneistosta
- 4) pitopaikassa, jossa tuotetaan muuta raakamaitoa kuin ternimaitoa toimitettavaksi laitokseen, josta maito toimitetaan markkinoille lämpökäsittämättömänä
- 5) pitopaikassa, josta keinosiemennyssonneja toimitetaan sperman keräysasemalle

Vapaaehtoista terveysvalvontaa voidaan toteuttaa:

- 1) kalojen bakteeriperäisen munuaistaudin valvomiseksi
- 2) maedi-visnan ja CAE- taudin valvomiseksi pitopaikoissa, joissa pidetään lampaista ja vuohia

- 3) klassisen scrapien valvomiseksi pitopaikoissa, joissa pidetään lampaita ja vuohia
- 4) hirvieläinten tuberkuloosin valvomiseksi pitopaikassa, jossa pidetään hirvieläimiä

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista (1012/2013) mukaisesti kunnan on toimitettava toimijan laskuttamista varten tarpeelliset tiedot aluehallintovirastolle kahden viikon kuluessa siitä, kun kunnaneläinlääkäri on suorittanut maksutaulukon mukaisen maksullisen suoritteen. Aluehallintovirasto panee toimeen toimijanlaskuttamisen Palkeiden kautta. Kunnaneläinlääkäri laskuttaa toimenpiteistään kuntaa, joka puolestaan laskuttaa aluehallintovirastoa terveysvalvontaan liittyvistä toimenpiteistä samoin kuin muista eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä viranomaistoimenpiteistä.

Eläintautivalvonnasta työnjaon mukaan vastaava läänineläinlääkäri valvoo pakollisen terveysvalvontaohjelmien noudattamista. Päävastuu tilalla tapahtuvien terveysvalvontaohjelmien toteuttamisesta on kuitenkin eläinten omistajalla. Kunnaneläinlääkäriin on tehtävä pitopaikoissa, joita pakollinen terveysvalvonta koskee, säännöllisesti ja taudin valvomiseksi tarkoituksenmukaisin väliajoin tarkastuksia sen selvittämiseksi, onko pakolliseen terveysvalvontaan sisältyviä velvoitteita noudatettu ja esiintyykö pitopaikassa eläintautia, jonka vastustamiseksi terveysvalvontaa toteutetaan. Kunnaneläinlääkäriin vastuulla on näytteenotto ja terveystarkastusten tekeminen eläinten omistajan pyynnöstä sekä raportointi tehdyistä toimenpiteistä aluehallintovirastoon. Terveysvalvontaohjelmien noudattamisen valvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri tai paikallinen osastosihteeri kirjaa tehdyt valvontatoimenpiteet Eliteen tai läänineläinlääkäri voi kirjata ne myös omaan kirjanpitoonsa.

Pitopaikasta vastuussa olevalla toimijalla on oikeus saada pitopaikalleen terveysluokka pitopaikasta aiheutuvaa eläintaudin leviämistä kuvaavan luokittelun mukaisesti, jos hän sitoutuu valvomaan kyseessä olevaa eläintautia pitopaikassa ja täyttää eläintaudin valvontaa koskevat edellytykset (vapaaehtoinen terveysvalvonta). Terveysluokan myöntää aluehallintovirasto maksullisella päätöksellä (toimeenpanon tapa on vielä selvityksen alla muiden aluehallintovirastojen ja Eviran kanssa).

Läänineläinlääkäri seuraa Eliteen tallennettujen tietojen, oman kirjanpitoonsa, kunnaneläinlääkärien toimitusilmoitusten, tarkastus- ja näytteenottoraporttien sekä vuosiraporttien perusteella terveysvalvontaohjelmien näytteenottojen ja tarkastusten suorittamista. Eläinten pitäjät eläinlajikohtaisesti sekä tiettyjen lajien osalta myös eläinmäärät ja eläinluettelot saa selvitettyä eläintenpitäjärekisteristä, nautaeläinrekisteristä tai lammas- ja vuohirekisteristä. Läänineläinlääkäri voi tarvittaessa ja lainsäädännön sallimissa rajoissa antaa poikkeuksia ohjelmien noudattamisesta kuten luvan näytteenottovälin pidentämiseen.

Puuttuvia toimenpiteitä, toimitusilmoituksia ja raportteja tiedustellaan suoraan kunnaneläinlääkäriltä puhelimitse tai sähköpostilla. Suuntauksena on toimia

jatkossa valvontayksiköiden kautta, eli valvontayksiköille toimitetaan listauksia aluehallintoviraston pitämästä seurannasta ohjelmien toteutumisesta, ja pyydetään valvontayksikköä huolehtimaan ohjelmien mukaisten toimenpiteiden aikataulunmukaisesta tekemisestä ja toimenpiteiden raportoimisesta aluehallintovirastoon ilman viivytyksiä. Kunnallisten suunnitelmien arvioinnissa tullaan kiinnittämään erikoisesti huomiota, että alueella on oikea käsitys alueensa terveysturvatoimintoihin kuuluvista tiloista ja että on olemassa kuvattu tapa huolehtia ohjelmien mukaisten toimenpiteiden toteutumisesta.

Terveysturvatoimintojen toteutumisesta aluehallintovirasto raportoi Eviralle seuraavan vuoden tammi-helmikuussa.

Vesiviljelylaitosten terveysturva

Vesiviljelyä harjoittavien toimijoiden tulee rekisteröityä vesiviljelyrekisteriin ja hakea Eviralta lupaa toiminnalle. Vesiviljelylaitoksia valvotaan kalatautiin leviämisen varalta. Ahvenanmaalla on VHS- ohjelma ja BKD- taudista oma vapaaehtoinen seurantaohjelma. VHS muualla maassa, IHN, ISA, SVC ja *G.salaris*- valvonta ovat riskiperusteisia. Aluehallintovirasto luokittelee alueensa vesiviljelylaitokset Eviran ohjeiden mukaisesti ja ohjeistaa kuntien valvontaa sen mukaisesti. LSSAVIn alueella sijaitsevilla kalanviljelylaitoksilla ei ole erityisiä riskiperusteita, joten valvonta tapahtuu näillä Eviran toimittaman ohjeen mukaisesti.

Vesiviljelylaitosten valvontaa valvoo ja ohjeistaa eläintautivalvonnasta työnjaon mukaan vastaava läänineläinlääkäri. Evira lähettää aluehallintovirastoihin vuosittain erillisen ohjekirjeen, jossa annetaan tarkemmat ohjeet tulevan vuoden tarkastuksista ja näytteenotoista. Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita. Läänineläinlääkäri lähettää vesiviljelylaitosta valvovalle kunnaneläinlääkärille määräyksen tarkastusten toimeenpanemiseksi. Vesiviljelylaitosta valvova eläinlääkäri lähettää tekemästään tarkastuksesta tarkastusraportin aluehallintovirastoon, jossa valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri pitää kirjaa alueensa vesiviljelylaitoksista ja toteutuneista tarkastuksista ja näytteenotoista kunnaneläinlääkäreiltä saamiensa toimitusilmoitusten ja tarkastusraporttien perusteella.

Jos vesiviljelylaitoksessa havaitaan tarttuva kalatauti, laitokselle annetaan rajoittavat määräykset ja läänineläinlääkäri yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa suorittaa tarvittavat saneeraustoimenpiteet kalatautisäännösten ja Eviran ohjeiden mukaisesti. Saneeraustoimenpiteiden kustannuksista valtio voi korvata osan lopetettujen kalojen arvosta ja läänineläinlääkäri vastaa valtiolle esitettävän laskun oikeellisuudesta.

Tarvittaessa läänineläinlääkäri voi antaa kalatautitapausten yhteydessä lupia eläinten siirtoihin huolimatta rajoittavista määräyksistä.

Aluehallintovirasto huolehtii uuden MMM asetuksen kalojen bakteeriperäisen munuaistaudin vastustamisesta (2/EEO/2012) mukaisesta BKD- vapaan

aseman myöntämisestä vesiviljelylaitoksille, mikäli vapauden myöntämisen edellytykset täyttyvät.

13.4 Muu tautiseuranta ja terveyden valvonta

Kyyhkyslakat

Viesti- ja kilpailukyyhkyt on rokotettava vuosittain Newcastle -taudin leviämisen ehkäisemiseksi. Rokotuksen voi suorittaa kunnaneläinlääkäri tai muu eläinlääkäri. Tiedot rokotuksista on lähetettävä läänineläinlääkärille, joka raportoi asiasta Eviraan vuosittain. Rokotusvelvollisuuden toteutumisen varmistamiseksi läänineläinlääkäri voi määrätä kunnaneläinlääkärin tarkastamaan näyttelyyn tai kilpailuun osallistuvien kyyhkysten rokotustodistukset näyttely- tai kilpailupaikalla.

Viesti-, näyttely- ja koristekyyhkysten pitopaikkojen tulee olla rekisteröityjä. Raportin rekisteröidyistä pitopaikoista maakunnittain saa eläintenpitäjärekisteristä. Näyttelytoiminta on vuoden 2013 aikana ollut lamassa (tietolähde kunnaneläinlääkäri Tomas Häggvik Kruunupyystä, Suomen Viestikyyhky-yhdistyksen jäsen). Viestikyyhkystoimintaa aktiivisesti harrastavat henkilöt saa selville Suomen Viestikyyhky-yhdistys ry:stä. Suomen Viestikyyhky-yhdistys ry. (www.viestikyyhky.fi) on tietoinen rokotusvaatimuksesta ja vaatii rokotustodistuksen toimintaan osallistuvilta viestikyyhkyharrastajilta.

Keinollinen lisääntyminen

Säädösten mukaan läänineläinlääkäri hyväksyy nautoja koskien sonniaseman, suomenkarjan sperman keräyspaikan, testiaseman, sonniaseman eristysnavetan, spermavaraston, alkiontuotantoryhmän ja alkionkeräysryhmän. Sikoja koskien läänineläinlääkäri hyväksyy alkuperätilat, koeasemat, karanteenit ja karjuasemat. Hevosia koskien oriaseman, spermavaraston tai alkionkeräys- tai tuotantoryhmän hyväksymisestä vastaa aluehallintovirasto.

Valvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan tarkastuksen jälkeen edellä mainitut asemat, paikat, varastot, ryhmät ja karanteenit, mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät säädösten asettamat vaatimukset. Läänineläinlääkäri lähettää hyväksymisen tiedoksi Eviraan, joka rekisteröi toimijan. Läänineläinlääkäri suorittaa tarkastuksia säädöksissä mainittuja tarkastustiheyksiä noudattaen ja tarkastukset kirjataan virkatoimituksina Eliteen. Valvonnan tulokset raportoidaan Eviraan vuosittain.

Muu tautiseuranta

Evira pyytää aluehallintovirastolta vuosittain seuranta-äytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön, ja Evira on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan Unionille. Evira lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen

kirjeen aluehallintovirastoille silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia erikseen vuosittain pyydettyjä seurantanäytteitä otetaan muun muassa lintuinfluenssan ja sikojen MRSA- bakteerin varalta tiloilta ja teurastamoilta.

Eviran näytteenottosuunnitelman mukaan läänineläinlääkäri antaa näytteenottomääräyksen kunnaneläinlääkärille. Määräyksessä annetaan näytteenotto-ohjeita ja määräaika näytteiden ottamiselle. Eläintautivalvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri pitää kirjaa näytteiden ottamisesta. Jos näytteitä ei ole otettu määräajassa, läänineläinlääkäri tiedustelee joko puhelimitse tai kirjallisesti syytä poikkeamaan ja antaa tarvittaessa kehotuksen toimenpiteen suorittamiseksi tai uuden määräyksen tarvittavien näytteiden ottamiseksi.

Aluehallintovirasto vastaanottaa ilmoitukset eläinnäyttelyistä ja varmistaa näyttelyn järjestäjältä, että Eviran vuosittain julkaisemaa ohjetta maatalousnäyttelyihin vietävien eläinten tarkastuksista ja eläimiltä vaadittavista tutkimuksista noudatetaan. AVI antaa näyttelylle pitopaikkatunnuksen. Tapauskohtaisesti harkitaan, määrätäänkö näyttelyyn virkaeläinlääkäri tarkastamaan määräysten noudattamista vai luotetaanko näyttelyn järjestäjän esittämään menettelyyn asian hoitamiseksi. Näyttelyn järjestäjä voi omalla kustannuksellaan palkata haluamansa eläinlääkäriä näyttelyyn.

13.5 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti (ID- valvonta)

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnan tavoitteena on seurata eläimistä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun. Myös eläintaudin puhjetessa on oleellista tietää, missä kukin eläin on ollut, jotta todennäköisesti tartunnan saaneet eläimet voidaan jäljittää ja erotella muista eläimistä. Tilalta ei myöskään saa luovuttaa mm. teuraskuljetukseen säädösten vastaisesti merkittyä tai rekisteröityä nautaeläintä.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa tehdään nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohitiloille. Valvonta liittyy täydentävien ehtojen valvontaan. LSSAVIn alueella tarkastetaan vuosittain noin 200-250 tilaa. Evira valitsee valvontaan kuuluvat tilat ja vie ne keskitetysti otannan tekemisen jälkeen ID-valvontasovellukseen, josta valvonnat etenevät ensin ELY- keskusten kautta perustarkastukseen, ja tämän jälkeen aluehallintovirastojen ID -valvonnasta vastaavalle läänineläinlääkäreille johtopäätöksiä varten. ELY- keskus tekee jokaisesta valvontakäynnistä pöytäkirjan ja tallentaa pöytäkirjan tiedot tietojärjestelmään (ID- sovellus) viivytyksettä niin, että läänineläinlääkärillä on mahdollisuus antaa valvonnan johtopäätökset, sekä täydentävien ehtojen mukainen arviointi pääosasta tarkastuksia ennen tukimaksatusten aloittamista.

Jos ELY – keskuksen tarkastuksessa on todettu puutteita, asiasta ilmoitetaan ID- valvonnasta vastaavalle läänineläinlääkärille, joka antaa yksittäiselle eläimelle tai koko tilalle rajoittavat määräykset Eliteen. Esimerkiksi teuraskuljetukseen ei saa ottaa eläimiä, joilla on teurastamon tekemässä

rekisterikyselyssä merkintä rajoittavista määräyksistä. Kun eläinten pitäjä on tehnyt tarvittavat korjaukset eli rekisteröinyt ja merkinnyt eläimet säädösten mukaisesti, läänineläinlääkäri purkaa rajoittavat määräykset Elitestä.

ID -valvontaa liittyvät aluehallintoviraston toimenpiteet suoritetaan keskitetysti Vaasan toimipaikasta käsin ja valvonnat pyritään saattamaan loppuun kuu-
kauden sisällä ELY- keskuksen suorittamasta tilakäynnistä.

13.6 Eläinten tuonti ja vienti

Tuonti EU:n ulkopuolisista maista

Läänineläinlääkäri saa tiedon EU:n ulkopuolisista maista tuotavista elävistä eläimistä ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden tuonnista TRACES -järjestelmän välityksellä eläintautiriskin valvomiseksi. Eläimet ja tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta. Läänineläinlääkäri tiedottaa tuonnista valvovalle kunnaneläinlääkärille ja tarvittaessa määrää hänet suorittamaan tarkastuksen määräpaikassa sekä ryhtymään tarkastuksen johdosta tarvittaviin toimenpiteisiin kuten esim. eristämään eläimen tai ottamaan tarvittavia näytteitä.

Keinosiemennysasemalla asemaeläinlääkäri tarkastaa vastaanotetut siemen- ja alkio-
lähettykset ja ilmoittaa lähettyksen puutteista tai virheistä läänineläinlääkärille. Tarvittaessa läänineläinlääkäri on yhteydessä Eviraan, joka ottaa yhteyttä lähtömaan viranomaiseen asian selvittämiseksi.

Tulli ja rajaeläinlääkäri valvovat lemmikkieläinten maahantuontia ja ilmoittavat laittomasti maahan tuoduista eläimistä kunnaneläinlääkärille. Laiton maahantuonti voi tulla esille myös maahantulon jälkeen esimerkiksi eläinlääkärin vastaanotolla käynnin yhteydessä tai eläimen myynnin yhteydessä. Tullin läpi päässeet laittomasti maahantuodut lemmikkieläimet on palautettava lähtömaahan tai lopetettava. Päätöksen asiassa tekee Evira ja läänineläinlääkäri toimii asiassa Evirasta saatujen ohjeiden mukaisesti.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Kunnaneläinlääkäri (official veterinarian) antaa vientitodistuksen tai terveystodistuksen vientiehtojen täytyessä mm. EU:n ulkopuolelle vietäville lemmikkieläimille ja spermalle. Viejän tehtävänä on selvittää vientiehtot. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa vientilähettyksen, allekirjoittaa ja leimaa terveystodistuksen ja sinetöi lähettyksen. Todistukset ovat maksullisia. Kunnan on toimitettava toimijan laskuttamista varten tarpeelliset tiedot aluehallintovirastolle kahden viikon kuluessa siitä, kun kunnaneläinlääkäri on suorittanut maksutaulukon mukaisen maksullisen suoritteen. Aluehallintovirasto panee toimeen toimijanlaskuttamisen Palkeiden kautta. Kunnaneläinlääkäri laskuttaa toimenpiteistään kuntaa, joka puolestaan laskuttaa aluehallintovirastoa terveysvalvontaan liittyvistä toimenpiteistä samoin kuin muista eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä viranomaistoimenpiteistä.

Sisämarkkinakauppa

Evira lähettää tiedon rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen kyseisen alueen aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. Nämä rekisteröinnit ja tuontiluvat kirjataan LSSAVIn kussakin toimipaikassa (Vaasa, Tampere, Jyväskylä).

Toimijan ei enää vuoden 2014 alusta alkaen tarvitse lähettää ennakoilmoituksia Eviraan, eikä Evira täten toimita tietoa tuonnista myöskään aluehallintovirastoon. Traces- todistusten seuraaminen Traces- järjestelmässä on näin ollen entistä tärkeämpää läänineläinlääkärille. Läänineläinlääkäri toimittaa todistukset tai viiteen Traces- ilmoituksesta sähköpostilla valvontayksiköihin. Harkinnan mukaan AVI määrää kunnaneläinlääkärin tarkastamaan tuontierän.

Tuotavien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES- terveystodistus ja/tai muut asiakirjat. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkärin valvonnassa, tuontitarkastuksen tekee valvova virkaeläinlääkäri. Tarkastuksen tuloksen TRACES -järjestelmään siirtää kunnaneläinlääkäri. Naudan tai sian keinosiemennysasemalla tai naudanspermavarastossa tulotarkastuksen tekee asemaeläinlääkäri ja laitosta valvova kunnaneläinlääkäri valvoo tulotarkastuksia. Uusi eläintautilaki selkeytti terveystodistuksen sekä tulotarkastuksen kirjaajaksi TRACES- järjestelmään pelkästään kunnaneläinlääkärin vuodesta 2014 alkaen.

Eläviä eläimiä vietäessä viejän on ensin rekisteröidyttävä TRACES- järjestelmään käyttäjäksi, minkä jälkeen kunnaneläinlääkäri tai muu virkaeläinlääkäri tekee ohjelmaan terveystodistuksen, joka lähetetään sähköisesti tuontimaan viranomaisille ja/tai tulostetaan paperiversiona eläimen tai eläimistä saatavien tuotteiden mukaan. Keinosiemennysasemalla kunnaneläinlääkäri tarkastaa vientilähetyksen, allekirjoittaa ja leimaa terveystodistuksen sekä sinetöi lähetyksen.

Päävastuu alueen TRACES- todistusten seuraamisessa on läänineläinlääkäreillä. Evira järjestää koulutusta TRACES- järjestelmän käytössä ja läänineläinlääkärit antavat tarvittaessa kunnaneläinlääkäreille opastusta ohjelman käytössä.

14 ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 9 §:n mukaan aluehallintovirasto huolehtii Euroopan unionin suorien maataloustukien ehtojen elintarvikkeisiin, eläintautien ilmoittamiseen ja eläinten hyvinvointiin liittyvän sekä Euroopan unionin eläinten hyvinvointia koskevien säädösten edellyttämän otantaan perustuvan säännöllisen valvonnan järjestämisestä. Aluehallintovirasto osallistuu eläinsuojelulain mukaiseen valvontaan oma-aloitteisesti tai

paikallisen eläinsuojeluviranomaisen pyydettyä tehtävien siirtämistä aluehallintovirastolle.

Eläinlääkintähuoltolain muutos ei poistanut kuntien velvollisuutta eläinsuojeluvalvonnan järjestämiseen. Kunnalla tulee olla käytettävissään eläinsuojeluvalvontaan riittävä määrä riippumattomia eläinlääkäreitä. Parhaiten tehtävä on järjestettävissä valvontaeläinlääkärin virkojen avulla. Käytäntö on osoittanut, että eläinsuojeluvalvonnan vaikuttavuus (määrä, laatu) on huomattavasti kohentunut alueilla, joilla toimii valvontaeläinlääkäri / valvontaeläinlääkäreitä.

Tällä hetkellä aluehallintoviraston alueella on 14 valvontaeläinlääkäreitä, joiden työajasta yli 50 % on valtion tehtäviä. Näistä viisi toimii Pirkanmaan alueella (Kangasala, Pirteva 2, Sastamala, Tampere), neljä Keski-Suomen alueella (Jyväskylä, Keuruselkä, Laukaa, Pohjoinen Keski-Suomi) ja viisi Vaasan toimipaikan alueella (Kokkola, Pietarsaari, Seinäjoki, Suupohja, Vaasa). Avoimia täyttämättömiä valvontaeläinlääkärin virkoja on Vaasan alueella yksi (Västkusten). Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan osa- tai kokoaikaisia valvontaeläinlääkäreitä tulisi olla Vaasan toimipaikan alueella 6 - 8, vastaavasti Tampereen alueella 5 - 6 ja Jyväskylän alueella 4 – 5 henkeä.

Aluehallintovirasto ohjaa valvontayksiköitä valvontaeläinlääkärin virkojen perustamiseen kunnan eläinlääkintähuollon suunnitelmaa laadittaessa ja työkokouksissa sekä ohjauskäynneillä kunnallisissa valvontayksiköissä.

14.1 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta

Tarkastuksia voidaan tehdä ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle.

Lupa pysyvään eläinnäyttelyyn, sirkukseen tai eläintarhaan

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella on xx aluehallintoviraston lupaa edellyttävää pysyvää eläinnäyttelyä, sirkusta tai eläintarhaa, joita valvovat pääsääntöisesti kunnan eläinsuojeluviranomaiset.

Lupamenettely pysyvään toimintaan on samanlainen kaikkien eläinten hyvinvointia koskevien lupien suhteen. Aluehallintovirastoon saapunut tuloleimalla varustettu lupahakemus kirjataan USPA- arkistointijärjestelmään ja eläinten hyvinvoinnin valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri tekee asiassa päätöksen. Valmis lupa kirjataan Eliteen ja USPAan. Päätöksen paperikopio arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti. Lupapäätös on maksullinen. Kopio päätöksestä lähetetään sille kunnalliselle valvontaviranomaiselle, jonka alueelle lupa on annettu.

Aluehallintovirasto antaa pitopaikkatunnuksen eläinsuojelulain 20a §:n tarkoittamalle eläinnäyttelylle tai maatalousnäyttelylle, ja harkinnan mukaan

määrää näyttelylle näyttelyeläinlääkäriin joko eläinsuojelulain ja/tai eläintautilain nojalla. Tällöin kunnaneläinlääkäriin suorittamista tehtävistä maksetaan kunnalle todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista.

Ilmoituksenvarainen toiminta

Ilmoituksenvaraista toimintaa on eläinsuojelulain mukaisesti:

- lihan, munien ja siitospeläinten tuotantotarhat
- riistanhoidolliset tarhat
- ammattimainen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuva seura- ja harrastuseläinten pito kuten kennelit, ravi- ja ratsastustallit. eläinkaupat ja pieneläinhoitolat
- broilerin pitäjän ilmoitus broilerkasvattamossa käytettävästä kasvatustiheydestä sekä tuotantojärjestelmää koskevista keskeisistä tiedoista
- pitopaikat, joissa harjoitetaan eläinsuojelulain 33 c §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta edellyttävää toimintaa

Käytettävä ilmoituslomake löytyy aluehallintoviraston nettisivuilta muitten ympäristöterveydenhuollon lomakkeiden ohella osoitteessa www.avi.fi. Kansalaisia ohjataan täyttämään lomake huolellisesti ja palauttamaan se aluehallintovirastoon. Läänineläinlääkäri toimittaa saamansa ilmoituksen tiedoksi kunnalliselle valvontaviranomaiselle. Osastosihteeri tallettaa tiedot toiminnasta Eliteen ja ilmoituksen paperiversio arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

Tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta vuosittain. Ilmoituksenvaraista toimintaa valvovat paikallisesti kunnaneläinlääkärit. Eläinten hyvinvoinnista vastaava läänineläinlääkäri lähettää vuosittain kunnaneläinlääkärille luettelon kunnan alueella ilmoituksenvaraista toimintaa harjoittavista toimijoista ja pyytää kunnaneläinlääkäriä tarkastamaan, onko toiminta eläinsuojelumääräysten vaatimusten mukaista. Kunnaneläinlääkäri toimittaa tarkastuskertomuksen ja mahdollisen eläinsuojelupäätöksen aluehallintovirastoon, jossa läänineläinlääkäri tai osastosihteeri tallentaa tarkastustulokset Eliteen mahdollisimman pikaisesti.

Lopetusasetuksen noudattamisen valvonta

Eläinten lopetuspalveluja tarjoavien yrittäjien tulee tehdä toiminnastaan kirjallinen ilmoitus oman alueensa aluehallintovirastolle. Samoin kaikkien turkistarha-alan toimijoiden tulee tehdä kirjallinen ilmoitus vuosittain ennen nahkontakauden aloittamista. Aluehallintovirasto varmistaa, että ko. ilmoitukset tehdään. Eläinsuojelutarkastusten yhteydessä tarkastetaan, että menettelytapa on koskeva kirjallinen ohjeisto on toimijalla olemassa.

Eläinsuojeluvalvojat

Aluehallintovirasto voi hakemuksesta myöntää valtuutuksen vapaaehtoiselle eläinsuojeluvalvojalle, joka ei ole viranomaisena eikä voi siten tehdä eläinsuojelupäätöksiä. Eläinsuojeluvalvoja suorittaa eläinsuojeluvalvontaa

aluehallintoviraston valvonnassa ja valtuuttamana. Eläinsuojeluvalvojan tulee osoittaa pätevyytensä eläinsuojeluvalvonnan tehtävien hoitamiseksi hakemuksen yhteydessä joko koulutukseen tai kokemukseen perustuen. Eläinsuojeluvalvoja on velvollinen raportoimaan toiminnastaan aluehallintovirastoon.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella on kolme eläinsuojeluvalvojaa, kaksi Tampereen ja yksi Jyväskylän toimialueella.

14.2 Ilman epäilyä tehtävä eläinsuojeluvalvonta

Tiloilla tehtävät otantaeläinsuojelutarkastukset

Eläinten hyvinvointia koskevien direktiivien ja asetusten noudattamisen valvomiseksi eläintenpitoyksiköihin tehdään otantaeläinsuojelutarkastuksia. Otantaeläinsuojelutarkastuksia tehdään sekä itsenäisinä tarkastuksina että osana täydentävien ehtojen valvontaa. Tarkastukset ja tarkastusten laajennukset suoritetaan läänineläinlääkäreiden keskinäisen työnjaon mukaisesti. Evira toimittaa otannalla valitut tarkastettavat tilat tiedoksi aluehallintovirastolle mahdollisimman aikaisin vuoden alussa, pääosin yleensä maaliskuussa.

Otantaeläinsuojelutarkastukset tehdään Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksesta voidaan ilmoittaa vain, jos se on valvonnan toteuttamisen kannalta välttämätöntä (esimerkiksi broileryksiköt). Ennalta ilmoittaminen ei kuitenkaan saa vaarantaa tarkastuksen onnistumista. Tarkastuksesta vastaava eläinlääkäri arvioi itse, tekeekö hän tarkastuksen yksin vai yhdessä ELY-keskuksen tarkastajan tai toisen läänineläinlääkärin kanssa. Arvioinnissa otetaan huomioon aikaisempi tieto tarkastuskohteesta sekä muut asiaan vaikuttavat tekijät.

Valvonnan suorittava eläinlääkäri suorittaa tarkastuksen Eviran valvontaohjeiden mukaisesti kohde-eläinlajeille ja täyttää valvontalomakkeen. Mikäli valvonnassa havaitaan laiminlyöntejä, annetaan eläinsuojelulain mukainen määräys korjaustoimenpiteiden suorittamiseen. Uusintatarkastuksen näistä korjausmääräyksistä suorittaa pääsääntöisesti ko. alueen eläinsuojelutehtäviä hoitava viranomaisen aluehallintoviraston määräyksellä. Mikäli havaittu epäkohta korjataan tarkastuksen yhteydessä, ei asiassa anneta eläinsuojelulain 42§:n mukaista määrystä tai kieltoa määräaikoineen. Tarvittaessa ryhdytään eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiiretoimiin. Mikäli laiminlyönti havaitaan täydentävien ehtojen indikaattorissa, laajennetaan valvonta täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonnaksi, jolloin valvotaan myös muiden tuotantoeläinten kuin kohde-eläinlajin hyvinvointi-indikaattorit Eviran täydentävien ehtojen valvontaohjeen mukaisesti.

Tilalla tehdyn valvonnan suorittanut eläinlääkäri toimittaa otantaeläinsuojelutarkastuspöytäkirjat toimistosihteerille, joka tallentaa

valvontapöytäkirjan tiedot mahdollisimman pian ELVIS- tietojärjestelmään. (Tampereella eläinlääkäri tallentaa nämä itse.) Täydentävien ehtojen pöytäkirjojen tallennuksesta vastaa virkasuhteessa oleva läänineläinlääkäri. Toimistosihteeri voi tallentaa valvontapöytäkirjat ELITEn valvontaosioon keskeneräisinä, mikäli tarkastuksessa ei ole havaittu laiminlyöntejä.

Täydentävien ehtojen valvontatiedot voidaan tallentaa ELITEn valmiina vasta, kun Evirasta on saatu tieto kiellettyjen aineiden näytteenoton tuloksista ja kuulemisen määräaika umpeutunut.

Otantaeläinsuojelutarkastuksen tiedot voidaan tallentaa valmiina heti, jos valvonnassa ei ole havaittu laiminlyöntejä. Jos taas laiminlyöntejä on havaittu, voidaan valvontakerran tiedot tallentaa valmiina, kun havaitusta laiminlyönnistä on annettu eläinsuojelulain mukainen määräys korjaustoimenpiteiden suorittamiseen.

Eläinkuljetusten valvonta

Aluehallintovirasto huolehtii eläinkuljetuslainsäädännön täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta toimialueellaan.

Eläinten kuljetussäännösten noudattamisen valvonnasta vastuussa olevat läänineläinlääkärit kussakin toimipaikassa ja teurastamoiden tarkastuseläinlääkärit tekevät eläinkuljetusasetuksen edellyttämiä niin sanottuja EU-eläinkuljetustarkastuksia. Tarkastuksia tehdään eläinkuljetuksiin sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että kuljetuksen aikana.

EU- eläinkuljetustarkastukset tehdään yhdessä poliisin kanssa kaikissa toimipaikoissa resurssien rajoissa Eviran antamien määräjen ja ohjeiden mukaisesti. Läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa tehdyt tarkastukset ja niiden nojalla tehdyt eläinsuojelupäätökset Elvis- sovellukseen tarkastusvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Paperiversiot tallennetaan läänineläinlääkäriin mappiin.

Teurastamoiden eläinsuojeluvalvonta

Aluehallintovirastolla on eläinsuojelulain mukainen ohjausvelvollisuus teurastamoissa ja pienteurastamoissa.

Aluehallintovirasto voi eläinsuojelulain ja eläinkuljetuslain nojalla määrätä tarkastuseläinlääkäriin tekemään selvityksiä ja tutkimuksia teurastamoissa ja teurastuspaikoissa (pienteurastamoissa).

Tarkastuseläinlääkäriin eläinsuojeluilmoituksen perusteella läänineläinlääkäri määrää kunnaneläinlääkäriin, jonka alueelta eläin on peräisin, tekemään eläinsuojelutarkastuksen epäilyn kohteena olevalle tilalle. Jos tilalla havaitaan epäkohtia, tarkastus laajenee koskemaan tilan kaikkia eläinlajeja. Tarkastuspäätösten ja jatkotoimenpiteiden suhteen toimitaan kuten muissakin eläinsuojelutarkastuksissa.

Eläinten hyvinvoinnista vastaavat läänineläinlääkärit osallistuvat myös muiden viranomaisten suorittamiin tarkastuksiin kuten EU:n hyvinvointimissioihin, jotka voivat kohdistua sekä teurastamoihin että eläintenpitopaikkoihin.

14.3 Epäilyyn perustuva eläinsuojeluvalvonta

Aluehallintovirasto huolehtii, että muiden viranomaisten tai kansalaisten aluehallintoviranomaisen tietoon saattamat epäilyt eläinsuojelusäädösten rikkomisesta tutkitaan tekemällä eläinsuojelutarkastus. Pääsääntöisesti aluehallintovirasto määrää kunnan virkaeläinlääkäriin tarkastuksen tekijäksi. Määräykset toimitetaan kunnalliselle valvontayksikölle tai valvontayksikön esittämälle eläinlääkärille (valvontaeläinlääkärille). Aluehallintovirasto valvoo, että asiassa tehdään kirjallinen tarkastuskertomus ja tarvittaessa eläinsuojelutarkastuspäätös. Jos toimenpidettä ei jostain syystä ole tehty annetussa määräajassa, läänineläinlääkäri muistuttaa tehtävästä joko puhelimitse, sähköpostilla tai kirjeitse. Jos aluehallintovirastolla ei ole käytettävissään eläinlääkäriin kirjallista selvitystä valvontaan liittyvästä tehtävästä, siitä ei makseta korvausta kunnalle. Aluehallintovirasto ohjaa tarvittaessa kunnallista viranomaista tai poliisia päätöksen tekemisen hallinnollisessa prosessissa. Tarvittaessa käytetään aluehallintoviranomaisen mahdollisuutta tehostaa annettuja määräyksiä uhkasakolla.

Jos tarkastuksessa havaitaan eläinsuojelulain ja -asetuksen vastaista toimintaa, tarkastus laajenee koskemaan kaikkien tarkastuskohteessa pidettävien eläinlajien hyvinvointia. Tarvittaessa läänineläinlääkäri tekee hallinnollisen laajennuksen täydentävien ehtojen valvonnaksi. Kun eläinsuojelupäätöksessä annetaan määräaika puutteen korjaamiselle, kohteeseen tehdään uusi tarkastus määräajan umpeuduttua. Läänineläinlääkäri seuraa uusintatarkastusten suorittamista ja antaa tarvittaessa kunnaneläinlääkärille uusintatarkastusmääräyksen. Tarkastuspäätökset tallennetaan Elite- sovellukseen. Kunnaneläinlääkäriin tekemät eläinsuojelupäätökset arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

Kriittisten eläinsuojelutehtävien siirto kunnasta aluehallintovirastoon

Eläinlääkintähuoltolain 6 §:n mukaisesti aluehallintovirasto osallistuu valvontaan myös oma-aloitteisesti tai paikallisen valvontaviranomaisen pyydettyä tehtävien siirtämistä ns. kriittisissä eläinsuojelutapauksissa.

Kriittisiä eläinsuojelutehtäviä ovat lähtökohtaisesti sellaiset eläinsuojelutapaukset, joissa kunnallinen viranomainen ei omilla toimillaan saa aikaan tilanteen korjaantumista eläinsuojelusäädösten mukaiseksi. Epäkohtia todetaan toistuvasti ja ne voidaan arvioida vakaviksi, pakkotoimiin mahdollisesti johtaviksi. Tapaus voidaan myös siirtää aluehallintovirastoon, jos tapaus on koko-naiskuvaltaan ”moniongelmainen”. Siirtäminen tapahtuu kunnallisen viran-omaisen pyynnöstä ja yhteisesti tilanne arvioiden.

Vaihtoehtoina siirtämiselle ovat aluehallintoviraston neuvonta tapauksen hoitamisessa tai uhkasakon asettaminen tehostamaan kunnan valvontaviranomaisen määräyksiä. Pyyntö siirtoon voi olla suullinen tai kirjallinen. Asian suullisen sopimisen jälkeen, siirto tehdään kirjallisena (toimivaltamuutos kirjataan) esimerkiksi kirjeitse tai sähköpostitse, jolloin aluehallintovirastossa kuitataan tapaus otetuksi aluehallintoviraston hoitoon. Yhteinen tarkastusaika tulee tällöinkin sopia.

Siirtäminen edellyttää, että kunnallinen viranomaisena on ensin tehnyt omia toimenpiteitä, ts. kunta ei voi siirtää tapauksen hoitoa aluehallintoviranomaiselle suoraan saatuaan ilmoituksen mahdollisista epäkohdista. Tapauksen siirtyminen aluehallintoviranomaiselle tarkoittaa sitä, että läänineläinlääkäri tekee hallinnolliset toimenpiteet ja laatii ja allekirjoittaa asiakirjat (tarkastuskertomukset, päätökset). Tilannetta hoidetaan ja tarkastuksia tehdään kuitenkin yhdessä kunnallisen viranomaisen kanssa, joka paikallisena viranomaisena voi hoitaa yhdessä sovittuja asioita, esimerkiksi toimeenpanna kiireellisiä toimenpiteitä tai tehdä uusintatarkastuksia. Jokainen eläinsuojelutapaus tarkastellaan itsenäisenä, kun mietitään, onko kyseessä kriittinen, vaikea tapaus. Eli, eläinten omistajan eri eläinsuojelutapaukset käsitellään erillisinä, elleivät ne suoranaisesti liity toisiinsa (uusintatarkastus tms.).

Kunnallisen valvojan virkamiehen jäävessä itsensä esteellisenä tapauksen hoidosta, yhteistoiminta-alue huolehtii, että tapaus siirretään yhteistoiminta-alueen toisen toimivaltaisen virkamiehen hoidettavaksi. Kunta ei siis voi vetäytyä valvontavastuusta vaikka sen virkamies toteaisi itsensä jääviksi.

14.4 Muut eläinten hyvinvointiin liittyvät valvontatehtävät

Eläinlupa

Eläinlupa haetaan keskitetysti Etelä-Suomen aluehallintoviraston yhteydessä toimivalta eläinlupakunnalta. Aluehallintoviraston koe-eläintoiminnasta vastaavan läänineläinlääkäri on tarkastettava ja hyväksyttävä hakemusten kohteena olevat koe-eläintoiminnassa käytettävät tilat ennen niiden käyttöönottoa.

Koe-eläintoiminnan valvonta

Koe-eläintoiminnan ja eläinkokeiden valvonta on 1.9.2013 lähtien keskitetty Etelä-Suomen ja Itä-Suomen aluehallintovirastojen tehtäväksi.

Eläinkuljettajalupa

Aluehallintovirastot myöntävät hakemuksesta kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvia eläinkuljetuksia suorittaville henkilöille ja yrityksille eläinkuljettajaluvat ja niihin liittyvät kuljetusvälineen hyväksymistodistukset sekä kuljettajan ja hoitajan pätevyystodistukset. Yli 8 tunnin eläinkuljetuksiin

tarkoitettut kuljetusvälineet hyväksytään erikseen annettavalla hyväksymistodistuksella, joka on maksullinen.

Lupahakemukset käsitellään siinä aluehallintoviraston toimipaikassa, jonka alueelta hakija on. Tuloleimalla varustettu lupahakemus kirjataan USPA-asiointijärjestelmään. Kuljettajalupa sisältävän ajoneuvon tarkastuksen voi suorittaa läänineläinlääkärin pyynnöstä myös tarkastuseläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri. Annetut kuljetusluvut ja ajoneuvojen hyväksymiset kirjataan Eliteen ja USPAan. Paperiversiot arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti. Päätös on maksullinen. Kuljettajalta voidaan perua eläinkuljetuslupa, mikäli luvan ehtoja ei noudateta.

Eläinkuljettajien pätevyystodistukset

Kuljetusluvan lisäksi kuljettajan ja hoitajan on osoitettava pätevyytensä käsitellä kuljetusluvassa mainittuja eläinlajeja. Evira järjestää säännöllisesti pätevyyskuulusteluja eri aluehallintovirastojen toimipaikoissa. Kuulusteluja valvoo joko osastosihteeri tai läänineläinlääkäri. Eläinten kuljettaja tai hoitaja saavat Evirasta todistuksen hyväksytystä kuulustelusta. Aluehallintovirasto myöntää koulutus- ja kuulustelutodistusten nojalla eläinlajikohtaisen (nauta, sika, hevonen, siipikarja, lammas, vuohi) pätevyystodistuksen, joka on maksullinen. Päätös kirjataan Eliteen ja USPAan.

Broilerin pitäjiä pätevyystodistukset

Aluehallintovirasto myöntää hakemuksesta edellytysten täytyessä broilerin pitäjille todistuksen koulutuksesta tai käytännön kokemuksesta.

Turkiseläimiä lopettavien henkilöiden kelpoisuustodistukset

Turkiseläinten lopetus on suoritettava sellaisen henkilön läsnä ollessa ja välittömässä valvonnassa, jolla on kelpoisuustodistus, joka on myönnetty kaikkia hänen valvonnassaan suoritettavia toimia varten. Kelpoisuustodistuksesta on käytävä ilmi mitkä eläinluokat, minkä tyyppiset välineet ja mitkä turkiseläinten lopetusta koskevat toimet se kattaa. Aluehallintoviraston arvion mukaan LSSAVI:ssa näitä kelpoisuustodistuksia tulee tehtäväksi noin 2000 kappaletta. Todistukset tullaan tekemään päätöksinä ja yhtenäisen valtakunnallisen prosessin mukaisesti vuoden 2014 aikana.

15 ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA

15.1 Eläinlääkäreiden valvonta

Eläinlääkäreiden lääkekirjanpidon, lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisen sekä lääkkeiden käytön ja luovutuksen valvonta kuuluu osana eläinlääkärin ammatinharjoittamisen valvontaan. Eläinlääkärin ammatinharjoittajan

vastaanotto-, tutkimus-, ja hoitotilat sekä potilasasiakirjat voi tarkastaa ainoastaan Evira tai aluehallintoviraston läänineläinlääkäri.

Eläinlääkärin ammatinharjoittajia valvotaan ensisijaisesti epäilyyn, kanteluista saatuihin tietoihin tai muilla tarkastuskäynneillä todettuihin seikkoihin perustuen. Epäily voi koskea lääkkeiden määräämistä ja käyttöä, lääkekirjanpitoa, potilasrekisteriä tai eläimen omistajalle annettua puutteellista informaatiota lääkkeiden käytössä.

Lääkekirjanpidon valvonta

Evira järjestää vuosittain riskiperusteiseen otantaan perustuvan valvonnan, johon aluehallintovirastot osallistuvat tulosneuvotteluissa sovitus mukaisesti. Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovutuksen ja määräämisen riskiperäinen valvonta kohdistetaan Eviran vuosittain päättämällä tavalla eläinlääkäreihin. Tämän lisäksi aluehallintovirastot tekevät epäilyyn perustuvia tarkastuksia omalla alueellaan.

Lääkevalvonnasta vastaavat läänineläinlääkärit kussakin toimipaikassa tekevät valvonnasta tarkastuskertomuksen, jonka perusteella hän pyytää tarvittaessa kirjallisen selvityspyynnön määräaikoineen. Luvatut korjaavat toimenpiteet käydään tarvittaessa tarkastamassa. Jos todetut rikkomukset ovat kuitenkin sellaisia, että eläinlääkärin ammatinharjoittamisoikeuteen tulee puuttua, asia siirretään Eviran käsiteltäväksi ammatinharjoittamislain nojalla. Tarkastusten yhteydessä läänineläinlääkäri ohjaa eläinlääkärinä lääkkeiden oikeassa käytössä. Tarkastuskertomukset tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti ja lisäksi läänineläinlääkärin mappiin. Kopiot lähetetään tiedoksi tarkastetulle kunnaneläinlääkärille ja Eviraan.

Lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisen valvonta

Asetuksessa lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisestä eläinlääkinnässä säädetään eläinlääkärien velvollisuudesta toimittaa kopio lääkerehumääräyksestä sille aluehallintovirastolle, jonka alueella tuotantotila sijaitsee. Lisäksi eläinlääkärin on toimitettava puolivuositain kopiot alkionsiirtoseminologeille määräämistään puuduteresepteistä sille aluehallintovirastolle, joka on hyväksynyt alkionkeräysryhmän. Alkionkeräysryhmät hyväksyy keskinäisen työnjaon mukaisesti eläinjalostuksen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri-

Eläinlääkäreiden lääkkeiden määräämisen valvonnasta vastaavat läänineläinlääkärit tarkastavat aluehallintovirastoon tulleiden reseptien oikeellisuuden ja antavat tarvittaessa ohjausta reseptin kirjoittaneelle eläinlääkärille. Reseptien kirjoitusta ja tiedoksi saattamista ohjataan myös työkokouksissa. Eläinlääkäreitä, jotka eivät ole toimittaneet tarvittavia asiakirjoja aluehallintovirastoon, muistutetaan joko puhelimitse tai kirjeitse ja työkokousten yhteydessä aisakirjojen toimittamisvelvollisuudesta.

Lääkkeiden luovutuksen valvonta eläinten terveydenhuollossa

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana kunnan on järjestettävä terveydenhuollon palvelu kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Terveydenhuoltoeläinlääkärin tulee toimittaa aluehallintovirastoon terveydenhuoltosopimus, vuosittain päivitettävä terveydenhuoltosuunnitelma sekä raportti luovutetuista lääkkeistä, jos he luovuttavat lääkkeitä tuotantotilalle tulevien tautitapausten varalle.

Eläinlääkäreitä, jotka eivät ole toimittaneet tarvittavia asiakirjoja aluehallintovirastoon, muistutetaan joko puhelimitse tai kirjeitse ja työkokousten yhteydessä asiakirjojen toimittamisvelvollisuudesta.

Jos terveydenhuoltoeläinlääkäri ei ole pyynnöstä huolimatta toimittanut aluehallintovirastoon raporttia luovutetuista lääkkeistä, eläinlääkärille annetaan huomautus ja asia siirretään lääkevalvonnasta vastaavalle läänineläinlääkärille, joka tarkastaa terveydenhuoltoeläinlääkärin ja luovutuksen kohteena olevan tuotantotilan lääkekirjanpidon ja ryhtyy asian vaatimiin toimenpiteisiin.

15.2 Tuotantotilojen valvonta

Tuotantotilojen lääkkeiden käytön ja lääkekirjanpidon tarkastuksia tehdään silloin, kun kansallisessa vierasainevalvontaohjelmassa havaitaan positiivinen lääkejäämä- tai muu kiellettyjen aineiden vierasainelöydös, tuotantolaitoksen omavalvonnassa havaitaan positiivinen raaka-aine-erä kuten antibioottia sisältävä maito tai kun on muu syy epäillä eläinten lääkitsemiseen liittyvää väärinkäytöstä tuotantotilalla.

Aluehallintovirastojen kanssa käydyissä tulosneuvotteluissa sovitaan riskiperusteiseen otantaan perustuvasta valvonnasta tämän suunnitelman liitteessä mainitulla tavalla. Tarkastukset saattavat vaatia usein lisäselvityksiä ja voivat laajentua koskemaan myös lääkkeitä määränneitä eläinlääkäreitä. Tarkastukset suorittavat aluehallintoviraston valvontaeläinlääkärit täydentävien ehtojen valvontaan liittyen niin, että tarkastuksen tulos liitetään osaksi täydentävien ehtojen valvontaa.

Tarkastuksen yhteydessä läänineläinlääkäri ohjaa eläinten pitäjää lääkkeiden oikeassa käytössä ja tarvittaessa, jos kyseessä on selkeä lääkkeiden väärinkäyttö, asiasta tehdään tutkintapyyntö poliisille ja tarkastetaan myös lääkkeitä määränneen eläinlääkärin lääkekirjanpito.

Positiivinen maidon antibioottilöydös

Valvontaa varten vierasainevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri antaa määräyksen sellaiselle kunnaneläinlääkärille, jolla ei ole hoitosuhdetta ko. tilaan tai tarkastuksen suorittaa läänineläinlääkäri itse. Tarkastuksessa on

ensisijaisesti selvitettävä syy lääkijämäärän esiintymiseen. Tarkastuksen suorittanut kunnaneläinlääkäri lähettää tarkastuspöytäkirjan tiedoksi toimijalle ja aluehallintovirastoon, joka lähettää sen tiedoksi Eviraan.

Läänineläinlääkäriin tekemä tarkastuskertomus lähetetään tiedoksi kunnaneläinlääkärille ja Eviraan. Jos tarkastuksessa on todettu väärinkäytöksiä, kopio tarkastuksesta lähetetään myös tukivalvontaa suorittaville läänineläinlääkäreille. Positiiviset tulokset johtavat täydentävien ehtojen valvonnan laajennuksiin ja mahdollisiin tukisanktioihin.

Tarkastuksen yhteydessä kunnaneläinlääkäri tai läänineläinlääkäri ohjaa eläinten pitäjää lääkkeiden oikeassa käytössä ja tarvittaessa, jos kyseessä on selkeä lääkkeiden väärinkäyttö, asiasta tehdään tutkintapyyntö poliisille ja tarkastetaan myös lääkkeitä määränneen eläinlääkäriin lääkekirjanpito. Tarkastuskertomukset tallennetaan läänineläinlääkäriin mappiin.

16 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUIDEN VALVONTA

16.1 Kunnalliset eläinlääkäripalvelut

Kunnallisista eläinlääkäripalveluista on säädetty eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Lain tarkoituksen on varmistaa kuntien järjestämien eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu sekä muiden eläinlääkäripalvelujen valvonta. Aluehallintovirasto valvoo lain sekä sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista aluehallintoviraston alueella.

Kunnan (yhteistoiminta-alueen) on toimitettava aluehallintovirastolle eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämistä koskeva suunnitelmansa sekä oma arviointinsa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen toteutumisesta. Kunnan suunnitelma on lähetettävä aluehallintovirastoon aina kun se on muutettu, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto arvioi kunnassa hyväksytyyn suunnitelmaan. Arvioinneissa noudatetaan Eviran ohjeistusta ja muiden aluehallintovirastojen kanssa yhtenäistä toteuttamistapaa. Aluehallintovirasto antaa arviointinsa pohjalta kunnalle palautteen, jolla ohjataan kyseisen toimialan kehittämistä kunnassa. Aluehallintovirasto toimittaa valvontayksiköiden omat arviot valvonnan toteutumisesta Eviraan, joka laatii toimitetusta aineistosta valtakunnallisen yhteenvedon.

Kunnat ovat arvioineet suunnitelmansa toteutumista ensimmäisen kerran 2013. Kunnan tulee tehdä arviointi vuosittain sekä antaa aluehallintovirastolle asiaa koskevan raportin. Aluehallintovirasto puolestaan arvioi kunnan suunnitelman toteutumista valtakunnallisen eläinten hyvinvointia ja terveyttä sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämistä koskevan ohjelman suuntaviivojen mukaisesti. Eläinlääkintähuoltolain vaatimukset päivystyksen järjestämisestä (seutukunnallisuus, eriytetty pieneläin- ja tuotantoeläinpäivystys, keskitetty yhteydenottopalvelu) arvioidaan. Samoin arvioidaan tuotantoeläinten terveydenhuoltoa: onko viraston alueella kysyntää vastaavasti ja riittävän laadukkaita palveluja. Aluehallintovirasto tarkastelee myös peruseläinlääkäripalvelujen järjestämiseen liittyviä henkilö-, väline- ja

toimitilaresursseja. Valvonta voi perustua myös kunnan eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä tehtyihin epäilyilmoituksiin ja kanteluihin.

Aluehallintovirasto huolehtii eläinlääkintähuoltolain mukaisten, valtion kunnilta ja yhteistoiminta-alueilla ostamien eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvontatehtävistä aiheutuvien kustannusten maksatuksesta Eviran ohjeiden ja aluehallintoviraston hyväksymän kaavan mukaisesti. Osastosihteerit tiliöivät laskut toimipaikkakohtaisesti ja tarkastavat, että laskua vastaava toimenpide on suoritettu. Työnjaon mukaan läänineläinlääkärit tarkastavat ja hyväksyvät laskut ennen maksatusta, ja ohjaavat kuntia ja yhteistoiminta-alueita laskutuksessa ja aluehallintoviraston laskukaavan käytössä.

Vuoden 2013 lopussa Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella on viiden maakunnan alueella 103 praktiikkaa tekevää kunnalliseläinlääkärinä, 17 valvontaeläinlääkärinä. Yksityisiä ilmoituksen eläinlääkäripalvelujen tuottamisesta tehneitä toimijoita on 86. Luvussa ovat mukana sekä yksin toimivat toiminnanharjoittajat että eläinlääkäriasemat, joissa toimii useampi eläinlääkäri.

16.2 Yksityiset eläinlääkäripalvelut

Yksityisen palveluntarjoajan on ennen toimintansa aloittamista tehtävä ilmoitus aluehallintovirastolle, joka välittää tiedon edelleen siihen kuntaan, jossa toimintaa harjoitetaan. Eläinlääkäripalveluja tarjoavalla yrityksellä on oltava palveluksessaan toiminnasta vastaava laillistettu eläinlääkäri. Yksityisellä eläinlääkäripalvelun tuottajalla on oltava asianmukaiset, toiminnan laadun ja laajuuden edellyttämät toimitilat ja työvälineet sekä toiminnan edellyttämä henkilökunta. Läänineläinlääkäriellä on oikeus tarvittaessa tarkastaa ilmoitettujen toimitilojen sopivuus pieneläinvastaanotto toimintaan. Osastosihteeri tallentaa ilmoituksen tiedot Elite- järjestelmään.

(Pieneläinklinikoita, jotka palvelevat asiakkaita pääsääntöisesti päivystysaikojen ulkopuolella, on Länsi- ja Sisä-Suomessa viiden maakunnan alueella xx ja niissä toimii yy eläinlääkärinä.)

16.3 Eläinlääkäriammattin harjoittamisen valvonta

Aluehallintovirasto valvoo eläinlääkärien ammattinharjoittamisen laatua sekä eläinlääkäriin menettelyä ja kykeneväisyyttä harjoittaa ammattiaan. Jokaisella eläinlääkäriellä on velvollisuus ilmoittaa asuinpaikkansa ja osoitteensa sekä niiden muutokset Eviralle ja aluehallintovirastolle. Ilmoitus tulee tehdä viipymättä, jotta valvontaviranomaisella on ajan tasalla olevat yhteystiedot eläinlääkäriammattin harjoittajista. Evira ylläpitää valvontaa varten eläinlääkärirekisteriä eläinlääkäriammattin harjoittajista.

Valvonta tapahtuu pääsääntöisesti kantelumenettelyn kautta. Kantelun voi tehdä, kun henkilö katsoo eläinlääkäriin menettelyn tai toiminnan olevan lainvastaista, virheellistä tai epäasianmukaista. Kantelun voi tehdä myös

tehtävien laiminlyönnin perusteella. Mikäli asiassa ilmenee moitittavaa, aluehallintovirasto voi kohdistaa kantelun kohteeseen muun muassa seuraavat toimenpiteet: 1) antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle 2) kiinnittää asianomaisen huomiota lain tai hyvän hallintotavan mukaiseen menettelyyn 3) saattaa asianomaisen tietoon käsityksensä lain oikeasta tulkinnasta tai hyvän hallintotavan mukaisesta menettelystä.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi rikkomuksen laadun ja laajuuden huomioon ottaen antaa päätöksellään eläinlääkäriammattin harjoittajalle tarkempia määräyksiä ammattitoimintaa varten tai rajoittaa ammatinharjoittamisoikeutta toistaiseksi tai määräajaksi taikka poistaa ammatinharjoittamisoikeuden toistaiseksi tai määräajaksi, tätä oikeutta ei ole aluehallintovirastolla. Aluehallintovirasto siirtää tarvittaessa kantelun käsittelyä Eviralle.

Eläinlääkäreitä ja eläinlääkintähuoltoa koskevia kanteluita on ollut vuosittain LSSAVIn alueella noin 5-10 kappaletta. Kanteluiden käsittely on keskitetty Vaasan päätoimipaikkaan, jossa ne valmistelea ja esittelee läänineläinlääkäriä toimiva yksikön päällikkö ja ratkaisee vastuualueen johtajana toimiva lakimies.

Kantelut pyritään ratkaisemaan strategisen tulossopimuksen edellyttämässä ajassa, eli keskimäärin alle kahdeksassa kuukaudessa. saapuvat kantelut kirjataan USPA- arkistointijärjestelmään. Käsittely tapahtuu erillisen prosessikuvauksen mukaisesti.

OSA IV MUU VALVONTA

17 ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET

Sivutuotteet ovat eläimistä saatavia elintarvikkeeksi kelpaamattomia osia, joiden keräämistä ja käsittelyä valvotaan eläintautien leviämisen estämiseksi eläimiin tai ihmisiin. Sivutuotevalvontaa suoritetaan vastuujon mukaisesti kussakin toimipaikassa. Sivutuoteasioita säätelevät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EY) N:o 142/2011. Maa- ja metsätalousministeriön asetus (MMMn 1193/2011, muut. 631/2012) ”eräitä eläimistä saatavia sivutuotteita ja niistä johdettuja tuotteita käsittelevien toimijoiden valvonnasta ja eräiden sivuotteiden käytöstä” sisältää tarkentavia säädöksiä mm. laitosten hyväksymisistä, rekisteröinneistä ja tarkastuksista. Valvontaa ohjaa myös Eviran ohje 1053/1 ”Sivutuotevalvontaohje aluehallintovirastoille” liitteineen.

Käsittelylaitosten hyväksyntä ja valvonta

Sivutuoteasetuksen mukaisesti sivutuotteet on luokituksensa mukaisesti käsiteltävä joko käsittelylaitoksessa tai käsiteltävä muulla tavalla niin, että eläintautien leviäminen estetään. Käsittelylaitosten valvontaa suorittavat sekä kunnaneläinlääkärit että läänineläinlääkärit. Laitoksen hyväksymisiä,

rekisteröintejä ja tarkastuksia tullaan jatkossa tekemään riskinarvioinnin perusteella eripituisin väliajoin ministeriön asetuksen ja Eviran ohjeen mukaisesti sekä läänineläinlääkäreiden että kunnaneläinlääkäreiden toimesta.

Läänineläinlääkärit valvovat kunnaneläinlääkäreiden vastuulla olevaa sivutuotelaitosten valvontaa lähettämällä kunnaneläinlääkäreille listan tarkastettavista laitoksista ja pitämällä kirjaa suoritetuista tarkastuksista.

Elintarvikevalvontaa suorittavat läänineläinlääkärit valvovat sivutuotteiden käsittelyä eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevän laitostarkastuksen yhteydessä.

Läänineläinlääkäri lähettää vuosittain helmikuun loppuun mennessä raportin sivutuotelaitosten tarkastusten toteutumisesta Eviraan.

Hautaamisen valvonta

Sian, siipikarjan, kalan ja hevosten sivutuotteita saadaan haudata ns. syrjäisellä alueella, joka on määritelty lainsäädännössä. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueesta osa (Keski-Suomen maakunnan alueella) on tällaista ns. syrjäistä aluetta sian, siipikarjan, kalan ja hevosten sivutuotteiden osalta. Nautojen, lampaiden ja vuohien sivutuotteet (myös kotiteurastuksen sivutuotteet) pitää sen sijaan toimittaa käsittelylaitokseen koko toimialueelta, koska koko alue kuuluu näiden sivutuotteiden keräilyalueeseen. Ainoastaan eläintautitapauksessa toimijan on ilmoitettava aluehallintoviranomaiselle aikomastaan sivutuotteiden hautaamisesta.

Eläinten pitäjän tulee ilmoittaa eläinten poisto- ja hävitystavoista nautarekisteriin. Evira toimittaa listauksia nautaeläinrekisteriin haudatuiksi ilmoitetuista nautoista läänineläinlääkäreille, jotka välittävät tiedot yhteistoiminta-alueille. Kunnaneläinlääkäreitä ohjeistetaan kieltämään elävänä syntyneiden nautojen hautaaminen ja määräämään toimittamaan tiloilla itsestään kuolleiden nautojen ruhot keräilyyn piiriin.

Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävien toimijoiden valvonta (haaskat)

Poikkeuksena sivutuotteiden käsittelyvelvollisuudesta käsittelemättömiä tiettyjä sivutuotteita voidaan tietyin ehdoin käyttää haaskana. Haaskarekisteriin rekisteröidään haaskapaikan aloitusilmoitukset ja haaskan pitäjät. Toimija jättää täyttämänsä ilmoituslomakkeen kunnaneläinlääkärille, joka syöttää tiedot välittömästi haaskarekisteriin. Haaskapaikka saa virallisen numeron. Mikäli kunnaneläinlääkäri ei pysty suorittamaan rekisteröintiä, ilmoitus toimitetaan aluehallintovirastoon, jossa tiedot syötetään rekisteriin. Haaskanpitäjän tulee myös tehdä käyttöilmoitus kunnaneläinlääkärille joka kerta kun hän tuo sivutuotteita haaskalle.

Sivutuotevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri lähettää vuosittain tammikuun loppuun mennessä yhteenvedon Eviraan kunnista saaduista

haaskan aloitus- ja käyttöilmoituksista. Vuoden 2012 alusta ilmoitus tehdään vain kertaalleen toimintaa aloitettaessa. (Voi olla vanhentunutta tietoa, tarkennettava Eviran ohjeesta aluehallintovirastolle).

18 TUKIVALVONTA

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien maksamisen edellytys.

Täydentävät ehdot jaetaan neljään ehdonalaan, joista Eviran vastuulla Manner-Suomessa on kaksi: 1. kansanterveyden, eläinten ja kasvien terveyden valvonta sekä 2. eläinten hyvinvointivalvonta.

EU:n suoria ja osarahoitteisia tukia hakeneista eläintiloista on vuosittain valvottava vähintään yksi prosentti eli noin 250 tilaa. Eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä valvotaan vähintään 5 % tiloista eli noin 900 nautatilaa, 120 sikatilaa ja 120 lammas- ja vuohitilaa. (Luvut voisi tarkistaa).

Aluehallintovirastoille kuuluvat täydentävien ehtojen valvontaan liittyvät tehtävät (osa tehtävistä kuuluu elintarvikevalvonnan piiriin):

- ID -valvonnan johtopäätösten tekeminen sen jälkeen, kun ELY -keskusten tarkastaja on tehnyt tilavalvonnan.
- Eläintautien valvonta
- Elintarvikkeiden valvonta
- Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon on perustettu 5 uutta valvontaeläinlääkäriä virkaa otantaperusteisia valvontatehtäviä sekä kriittisiä eläinsuojelutarkastuksia suorittamaan. Otantaan perustuvat valvonnat tehdään Eviran toimittamien otantalistojen perusteella. Otantaeläinsuojelutarkastuksia ei ole aikataulutettu vaan ne voidaan tehdä valvojan omassa aikataulussa. Täydentävien ehtojen valvonnan yhteydessä tehdään myös kiellettyjen aineiden valvontaa. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa vuosittaiset valvonnat ovat keskittyneet Vaasan yksikön alueelle, ja resurssivajauksen vuoksi valvontavelvoitetta ei viime vuosina ole saatu täysin toteutettua. Täydentävien ehtojen valvontaa kuitenkin priorisoidaan tehtävissä, koska valvontojen tekemättä jättäminen voi aiheuttaa rahoituskorjauksia.

Täydentävien ehtojen valvonnat suoritetaan Eviran kuukausittaisen näytteenottoaikataulun mukaisesti. Valvontakäynnit tehdään kahden valvontaa suorittavan viranomaisen toimesta, mikä parantaa valvojan turvallisuutta ja oikeusturvaa vaikeissa tilanteissa. Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti yhdessä ELY-keskuksen rehu- tai ID -valvojan kanssa. Tällöin ELY-keskuksen rehuvalvoja voi ilmoittaa valvonnasta korkeintaan 48 h ennen valvontakäyntiä ja tilalla tiedetään olla paikalla. Eläinten

hyvinvointivalvonnasta ja kiellettyjen aineiden näytteenotosta ei ilmoiteta ennalta.

Valvontaa tehdään otantatilojen lisäksi valvonnan laajennuksina, jotka voivat perustua ilmiantoon tai seuraaviin tarkastuksiin:

- otantaeläinsuojelutarkastukset
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävälvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta
- ELYn tukivalvonta

Kunnan viranomaisten (kunnaneläinlääkäreiden ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten) on tehtävä perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan viranomaisten on myös toimitettava perustarkastusten pöytäkirjat aluehallintovirastolle riittävän nopeasti laajennusten toteuttamiseksi.

Täydentävien ehtojen valvonnassa tarkastetaan Eviran valvontaohjeen mukaisesti kaikki tilalla ajankohtaiset asiat:

Valvonnan suorittava eläinlääkäri täyttää täydentävien ehtojen havaintopöytäkirjan mahdollisine liitteineen tilalla. Havaituista hyvinvoinnin laiminlyönneistä tehdään eläinsuojelulain mukainen määräys korjaustoimenpiteiden suorittamiseen. Uusintatarkastuksen näistä korjausmääräyksistä suorittaa pääsääntöisesti ko. alueen eläinsuojelutehtäviä hoitava viranomainen aluehallintoviraston määräyksellä.

Laajentamiset täydentävien ehtojen valvonnaksi epäilyyn perustuvissa eläinsuojelutarkastuksissa ja kunnallisten alkutuotannon valvontakertomusten perusteella tekee läänineläinlääkäri heti kun valvontapöytäkirja on saapunut aluehallintovirastoon.

Tietojärjestelmiin tallentaminen

Tilalla tehdyn valvonnan suorittanut eläinlääkäri toimittaa otantaeläinsuojelutarkastuspöytäkirjat toimistosihteerille, joka tallentaa valvontapöytäkirjan tiedot mahdollisimman pian ELVIS- tietojärjestelmään. (Tampereella eläinlääkäri tallentaa nämä tiedot itse.) Täydentävien ehtojen pöytäkirjojen tallennuksesta vastaa virkasuhteessa oleva eläinlääkäri. Toimistosihteerin voi tallentaa valvontapöytäkirjat ELITE:n valvontaosioon keskeneräisinä, mikäli tarkastuksessa ei ole havaittu laiminlyönnejä.

Täydentävien ehtojen valvontatiedot voidaan tallentaa ELITEen valmiina vasta, kun Evirasta on saatu tieto kiellettyjen aineiden näytteenoton tuloksista ja kuulemisen määräaika umpeutunut.

Otantaeläinsuojelutarkastuksen tiedot voidaan tallentaa valmiina heti, jos valvonnassa ei ole havaittu laiminlyöntejä. Jos taas laiminlyöntejä on havaittu, voidaan valvontakerran tiedot tallentaa valmiina, kun havaitusta laiminlyönnistä on annettu eläinsuojelulain mukainen määräys korjaustoimenpiteiden suorittamiseen.

LIITTEET:

1. AVIn organisaatio
2. Kuntien yhteistoiminta-alueet (esim. kartta)
3. Henkilöresurssit
 - a. AVI
 - b. Kunnat ja ELY keskuskeskukset
4. Kouluttamisen vuosikello
5. (Valvonnan auditointisuunnitelma 2014) Ei ole liitteenä; kohta 7.2.1.
6. Valvontakohteet
 - a. Eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät elintarvikehuoneistot
 - b. Yhdistelmätuotteita ja kasveista saatavia elintarvikkeita käsittelevät elintarvikehuoneistot
 - c. Alkoholijuoma- ja tilaviinimyyvälät
 - d. AVIn valvomat eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontakohteet
 - e. muu (päätetään myöhemmin)
7. Hankkeiden toteuttamissuunnitelma 2014
8. AVIn VASU- raportti edelliseltä vuodelta